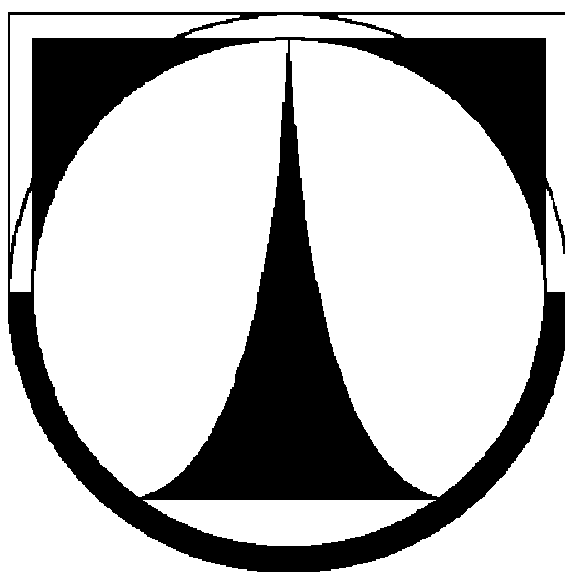

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2012

Bc. Vladimír Šimek

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

Česko hledá vhodnou důchodovou reformu – hodnocení návrhů vlády, alternativní řešení, makroekonomické dopady na firmy

The Czech Republic is searching for suitable pension reform
– proposal valuations of the government, alternative solutions
and effect macroeconomic environment enterprise

DP – EF – KEK – 2012 – 69

Bc. Vladimír Šimek

Vedoucí práce: Ing. Mgr. Marek Skála, Ph.D., Katedra podnikové ekonomiky

Konzultant: Bc. Pavla Jáklová, ČSSZ Semily

Počet stran: 90

Počet příloh: 1

Datum odevzdání: 5. 5. 2012

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. O právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem

V Liberci DD. MM. RRRR

.....

Anotace

Cílem diplomové práce je popsat problematiku současného důchodového systému a důchodové reformy v České republice. Dále chce práce porovnat důchodový systém Švédska s naším současným důchodovým systémem. V úvodu si práce klade otázku, proč je vlastně nutná důchodová reforma, dále práce popisuje návrhy naší důchodové reformy, které byly předneseny vládou České republiky, Poradním expertním sborem a opoziční Českou stranou sociálně demokratickou (dále jen ČSSD). Na závěr práce tyto návrhy hodnotí a analyzuje jejich možné makroekonomické dopady na firmy, což je také jejím výsledkem. Toto téma jsem si vybral, protože pracuji v oblasti sociálních služeb zaměřených na seniory, tato problematika mi je blízká a popisované informace jsou důležité nejenom pro moji práci, ale také pro mne samotného a vlastně pro každého ekonomicky aktivního občana.

Klíčová slova

Důchodová reforma – důchodový systém – starobní důchod – penzijní připojištění – sociální pojištění – důchodový věk

Annotation

The aim of this diploma work is to deal with the issue of the contemporary pension system and the pension reform in the Czech republic, further to compare the pension system in Sweden with the present pension system in the Czech republic. In the introduction part the necessity of a pension reform is considered, further the proposals of pension reform submitted by the Government of the Czech republic, the Advisory committee of experts and the opposing political party ČSSD are described. The conclusion part of this work consists of evaluation of these proposals and analysis of their macroeconomic impact on the business companies – which is also the result of this work.

I chose this topic, because I work in social care (particularly with elderly people) and this issue is important both for my work and for me personally as well as for every other economically active citizen.

Key words

Pension reform – pension systém – pension – supplementary pension instance – social instance – pension age

Obsah

Seznam obrázků.....	9
Seznam tabulek.....	10
Seznam použitých zkratk.....	11
Úvod	12
1 Současný stav důchodového systému v České republice	14
1.1 Proč je nutná důchodová reforma	14
1.2 Současný důchodový systém	17
1.2.1 Průběžný systém – první průběžný důchodový pilíř	17
1.2.2 Potřebné doklady pro podání žádosti o přiznání starobního důchodu.....	23
1.2.3 Penzijní připojištění se státním příspěvkem – třetí důchodový pilíř	24
1.2.4 Předdůchody – dávky ze III. pilíře	32
1.2.5 Malá důchodová reforma.....	35
1.3 Velká důchodová reforma – druhý fondový (kapitálový) důchodový pilíř	40
2 Návrhy důchodové reformy.....	43
2.1 Závěrečná zpráva Poradního expertního sboru.....	43
2.2 Alternativní návrh důchodové reformy opoziční strany	49
2.2.1 Nutná stabilizace důchodového systému z veřejných zdrojů	49
2.2.2 Hlavní předpoklady a výsledky projekce obyvatelstva ČR.....	50
2.2.3 Přesné stanovení věku odchodu do důchodu	53
2.2.4 Upravení dosavadního systému dobrovolného soukromého penzijního připojištění se státním příspěvkem	54
2.2.5 Provázání důchodové reformy i s jinými součástmi sociálního systému	54
3 Švédský důchodový systém.....	56
3.1 Důchodová reforma ve Švédsku	56
3.2 Srovnání českého a švédského důchodového systému	59

4	Hodnocení návrhů důchodové reformy	61
4.1	Hodnocení návrhu vlády	61
4.2	Hodnocení PES	68
4.3	Hodnocení návrhu opoziční strany	69
5	Dopady důchodové reformy na makroekonomické prostředí firem.....	73
5.1	Dopady důchodové reformy na makroekonomické prostředí firmy podle návrhu vlády	73
5.2	Dopady důchodové reformy na makroekonomické prostředí firmy podle návrhu PES	76
5.3	Dopady důchodové reformy na makroekonomické prostředí firmy podle návrhu opoziční strany.....	77
	Závěr	80
	Seznam použité literatury	84
	Seznam příloh	88

Seznam obrázků

Obrázek 1: Srovnání věkového složení obyvatel v letech 2010 a 2030 – muži (v tis. obyvatel)

Obrázek 2: Srovnání věkového složení obyvatel v letech 2010 a 2030 – ženy (v tis. obyvatel)

Obrázek 3: Celkový počet účastníků v penzijních fondech v letech 1995 až 2010

Obrázek 4: Počet uložených prostředků v penzijních fondech v milionech Kč

Obrázek 5: Průměrný měsíční vklad účastníka do penzijního fondu v Kč

Obrázek 6: Průměrná věková struktura účastníků penzijního připojištění se státním příspěvkem k 31. 12. 2010

Seznam tabulek

Tabulka 1: Potřebná doba důchodového pojištění pro odchod do starobního důchodu

Tabulka 2: Minimální doba pojištění pro nárok na starobní důchod

Tabulka 3: Tabulka pro výpočet výše starobního důchodu

Tabulka 4: Snížení procentní výměry předčasného starobního důchodu

Tabulka 5: Výše státního příspěvku do penzijního připojištění v Kč

Tabulka 6: Varianty daňového zvýhodnění u penzijního připojištění

Tabulka 7: Míra inflace v letech 1995 až 2010 v %

Tabulka 8: Zhodnocení prostředků účastníků penzijního připojištění v jednotlivých penzijních fondech v %

Tabulka 9: Zápočty příjmů mezi jednotlivými redukčními hranicemi od 30. 9. 2011 do roku 2015 v Kč

Tabulka 10: Důchodový věk pojištěnců narozených v období mezi lety 1936 až 1977

Tabulka 11: Počet obyvatel ČR v letech 1995 až 2010 (v tis. osob)

Tabulka 12: Věkové složení obyvatel ČR

Tabulka 13: Migrační přírůstek v ČR v tis. osob ročně

Tabulka 14: Počet osob v důchodovém věku v poměru k 100 osobám v produktivním věku

Tabulka 15: Počet osob v produktivním věku na 1 osobu v důchodovém věku

Tabulka 16: Počet důchodců na 100 zaměstnaných

Tabulka 17: Počet zaměstnaných na 1 důchodce

Tabulka 18: Mezinárodní srovnání výdajů na sociální ochranu ve stáří jako podílu na HDP

Tabulka 19: Naděje na dožití 25letých podle vzdělání (v letech), Česká republika 2002 a 2008

Tabulka 20: Melbourne Mercer Pension Global Index – index hodnotící přiměřenost, udržitelnost a integritu penzijního systému

Tabulka 21: Počet živě narozených dětí v daných letech

Tabulka 22: Počet cizinců a jejich věková struktura podle (ne)příslušnosti k Evropské unii k 31. 12. 2010

Tabulka 23: Pět nejčastějších státních občanství v Evropské unii

Tabulka 24: Pět nejčastějších státních občanství mimo Evropskou unii

Tabulka 25: Vývoj úrokových sazeb vyhlašovaných ČNB

Seznam použitých zkratk

CRS – Centrální registr smluv

ČEZ – České energetické závody

ČNB – Česká národní banka

ČR – Česká republika

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

ČSÚ – Český statistický úřad

DPFO – daň z příjmu fyzických osob

DPH – daň z přidané hodnoty

EU – Evropská unie

FDC – Financially Defined Contribution

HDP – hrubý domácí produkt

MF – Ministerstvo financí České republiky

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

NDC – Notional Defined Contribution

OSVČ – osoby samostatně výdělečně činné

PAYG – průběžně financovaný důchodový pilíř (Pay-As-You-Go)

p.b. – procentní bod

PES – Poradní expertní sbor

Úvod

Lidé každé společnosti řeší, jak se zabezpečit na stáří. V několika posledních letech je v naší republice aktuálním tématem právě otázka zabezpečení ve stáří. V minulosti fungovala sociální odpovědnost rodin, ale v dnešní době toto postupně zaniká a právě proto se ve většině vyspělých států mluví o reformě současného důchodového systému, který již dnešní společnosti nestačí.

Práce sledovala průběh důchodové reformy, která se právě odehrává v České republice. Proto, že je toto téma tak vysoce aktuální jsem si ho také zvolil. Informace důchodové reformě jsou nepostradatelné i v mé profesi a v neposlední řadě jsou důležité i pro moji osobní potřebu, protože i mne a mé rodiny se tato problematika týká.

Cílem mé diplomové práce je analýza současného stavu důchodového systému v České republice a zároveň analýza reformy tohoto systému. Jedním z cílů je vytvořit ucelený pohled na návrhy důchodové reformy. Dalším cílem je upozornit na možné dopady reformy na makroekonomické prostředí firem.

Práce má za cíl nalezení odpovědí na následující otázky:

1. Jaký je současný stav důchodového systému v České republice?
2. Je v České republice nutná důchodová reforma?
3. Jaké existují návrhy na nový důchodový systém?
4. Který z návrhů je nejlépe realizovatelný a přínosný?

Kromě snahy odpovědět na tyto otázky jsem formuloval následující tezi:

Současný český důchodový systém nevyhovuje dnešním nárokům na tento systém.

Pro svoji diplomovou práci jsem zvolil metody deskripce, kompletace a rozbor statistických údajů, a to proto, že se mi jeví jako nejvhodnější.

S ohledem na zodpovězení otázek a ověření teze jsem zvolil následující strukturu diplomové práce.

V první kapitole popisuji současný stav důchodového systému v České republice a kladu si otázku, proč je reforma tohoto systému nutná. Další součástí této kapitoly je složka důchodové reformy – druhý fondový důchodový pilíř, který byl již schválen a v platnost vejde 1. 1. 2013.

V další kapitole se seznamuji s dalšími návrhy důchodové reformy, které přednesla komise sestavená z odborníků na tuto problematiku (Poradní expertní sbor) a opoziční politická strana.

Následující kapitola charakterizuje švédský důchodový systém, který je považován ve světě za systém na vysoké úrovni. Srovnávám ho s naší důchodovou reformou a posuzuji jeho pozitiva či negativa.

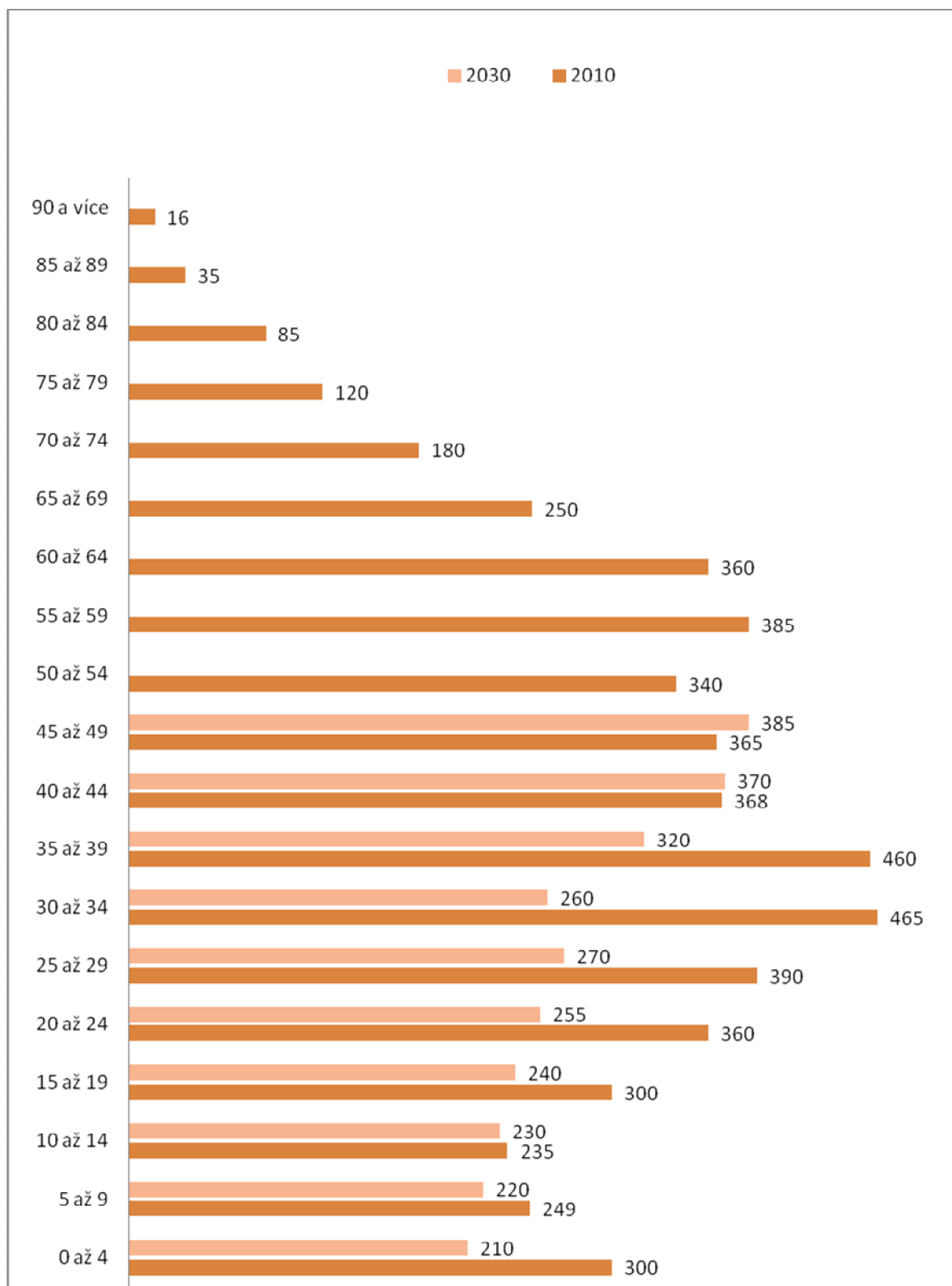
Ve čtvrté kapitole postupně hodnotím jednotlivé návrhy důchodové reformy a upozorňuji na jejich přednosti, nedostatky a rizika.

V závěrečné kapitole předkládám možné dopady důchodové reformy na makroekonomické prostředí firem.

1 Současný stav důchodového systému v České republice

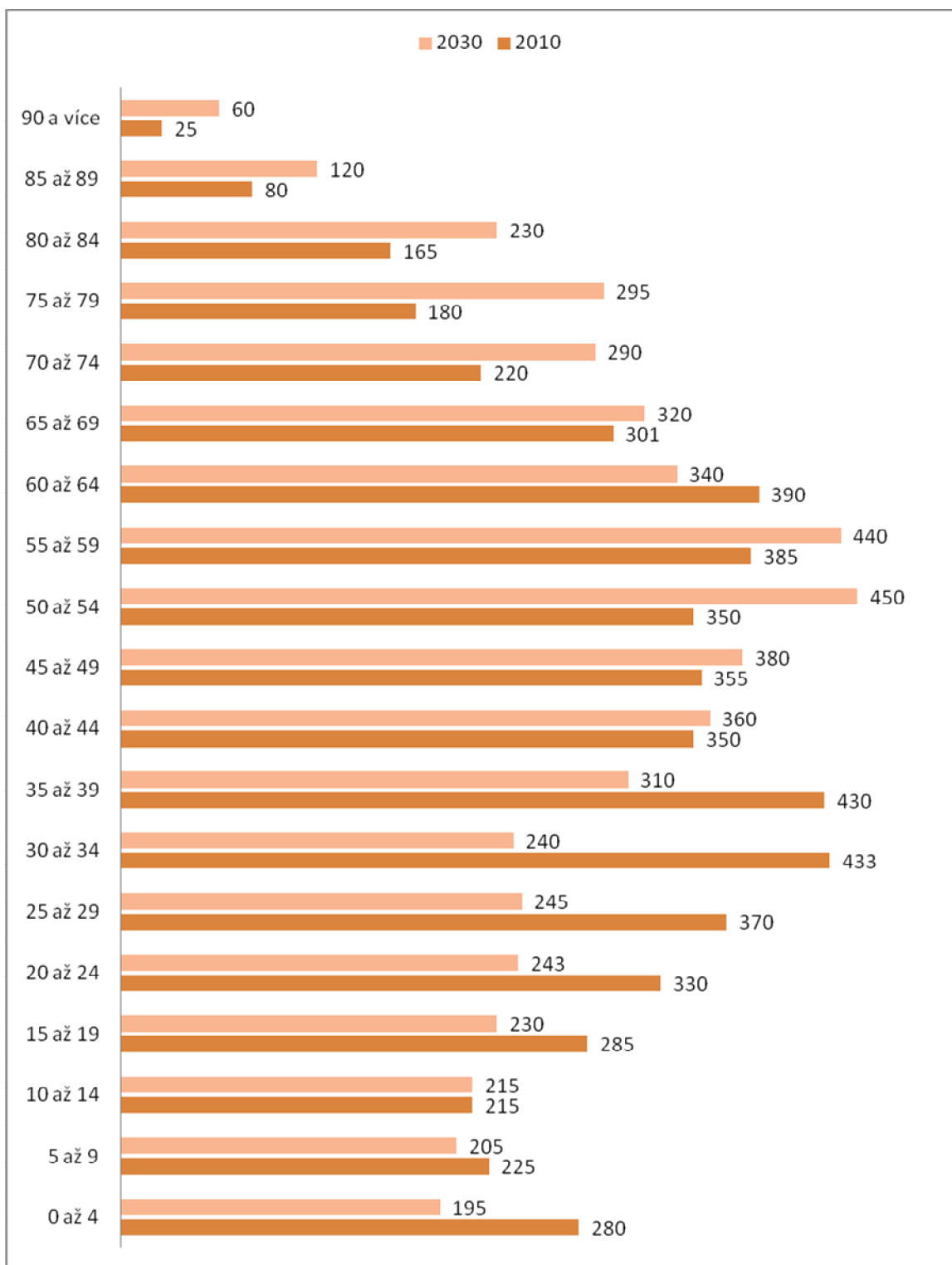
1.1 Proč je nutná důchodová reforma

V současné době dochází k neustálému zvyšování průměrné délky života, což s sebou přináší i zvyšování počtu obyvatel, kteří mají nárok na starobní důchod. Je to především z důvodů lepších životních i pracovních podmínek a neustále se zvyšující úrovni medicíny. Z tohoto důvodu dochází ke snížení počtu ekonomicky aktivních lidí, kteří přispívají do důchodového systému. Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) uvádí: *„Dnes připadá na jednoho důchodce 1,8 ekonomicky aktivních lidí – plátců sociálního pojištění. Pokud se systém neupraví, v roce 2050 tu bude podle posledních analýz asi 1,2. Přitom schodek důchodového účtu činí asi 30 miliard korun ročně.“* (Odbor 71, 2011) Jak je patrné z grafů na obrázcích 1 a 2, v posledních 20 letech dochází k poklesu porodnosti, což do budoucna dále snižuje počet ekonomicky aktivních lidí. V současnosti jsou příjmy většiny starobních důchodců závislé na státem vypláceném starobním důchodu.

Obrázek 1: Srovnání věkového složení obyvatel v letech 2010 a 2030 – muži (v tis. obyvatel)

Zdroj: ČSSZ, Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění 2010, s. 10.

Obrázek 2: Srovnání věkového složení obyvatel v letech 2010 a 2030 – ženy (v tis. obyvatel)

Zdroj: ČSSZ, Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění 2010, s. 10.

V důsledku výše uvedených skutečností je nutná změna stávajícího důchodového systému. Pokud by tato reforma nenastala, docházelo by k postupnému snižování životní úrovně seniorů nebo k neustálému prohlubování schodku důchodového účtu, což je pro stát dlouhodobě neudržitelná situace. Proto je tedy nutné hledat nové zdroje financování důchodového systému a nastavení nových parametrů pro výpočet starobních důchodů.

1.2 Současný důchodový systém

1.2.1 Průběžný systém – první průběžný důchodový pilíř

Podle MPSV rozumíme pod pojmem první pilíř státem vyplacené důchody. Nazýváme ho tak proto, že se jedná o první důchodový systém, který využívaly všechny vyspělé evropské země, vč. České republiky (dále jen ČR), již od konce 19. století. Dnes je v ČR tento pilíř základním, největším a velmi důležitým zdrojem příjmů pro více jak 2,2 miliony starobních důchodců. Ti každý měsíc z tohoto pilíře získávají průměrně více než 10 000 Kč. Průběžným tento pilíř nazýváme z toho důvodu, že peníze jím pouze probíhají. Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen ČSSZ) vybírá peníze od zaměstnavatelů a podnikatelů ve formě sociálního pojištění, které je vypláceno měsíčně starobním důchodcům. Ročně proběhne tímto systémem více jak 300 miliard Kč. Systém funguje na principu solidarity. Tento systém zajišťuje, že všichni ekonomicky aktivní budou po splnění podmínek pro nárok čerpání starobního důchodu pravidelně dostávat z tohoto pilíře měsíčně doživotní příjem. (MPSV, 2011)

Důchodové pojištění je upraveno zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Výpočet a výplatu starobních důchodů provádí ČSSZ. Pro dosažení starobního důchodu je potřeba dosáhnout důchodového věku, a také potřebnou dobu pojištění. Od roku 2010 se postupně zvyšuje potřebná doba pojištění z 25 let až na konečných 35 let pojištění, jak je znázorněno v tabulce č. 1.

Tabulka 1: Potřebná doba důchodového pojištění pro odchod do starobního důchodu

Kalendářní rok, v němž je dosaženo důchodového věku	Potřebná doba pojištění
před rokem 2010	25 let
2010	26 let
2011	27 let
2012	28 let
2013	29 let
2014	30 let
2015	31 let
2016	32 let
2017	33 let
2018	34 let
po roce 2018	35 let

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, Sociální zabezpečení 2011, s. 8

Věk pro odchod do starobního důchodu je v současné době rozdílný pro muže a ženy, a u žen také závisí na počtu vychovaných dětí. V budoucnu je počítáno s tím, že věk pro odchod do starobního důchodu se sjednotí, bez ohledu na pohlaví a počet vychovaných dětí. (ČSSZ, 2011b) Podrobně je to popsáno v kapitole 1. 2. 3. *Malá důchodová reforma*.

Jestliže pojištěnec nesplní potřebnou dobu pojištění, má podle § 29 odst. 2 zákona nárok na starobní důchod i tehdy, pokud dosáhl potřebného věku (vyššího než důchodového) a získal potřebnou dobu podle následující tabulky č. 2.

Tabulka 2: Minimální doba pojištění pro nárok na starobní důchod

Potřebný věk pojištěnce a kalendářní rok jeho dosažení	Minimální doba pojištění
před rokem 2010 dosáhne alespoň 65 let věku	15 let
v roce 2010 dosáhne věku alespoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození	16 let
v roce 2011 dosáhne věku alespoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození	17 let
v roce 2012 dosáhne věku alespoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození	18 let
v roce 2013 dosáhne věku alespoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození	19 let
po roce 2013 dosáhne věku alespoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození	20 let

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, Sociální zabezpečení 2011, s. 9

Pokud pojištěnec nesplňuje žádnou z výše uvedených podmínek, má nárok na starobní důchod též, jestliže dosáhl věku 65 let, a splnil zákonné podmínky nároku na invalidní důchod, bez ohledu na stupeň invalidity. (ČSSZ, 2011b)

Výše starobního důchodu

Starobní důchod se skládá ze dvou složek, a to ze základní, která je u všech pojištěnců stejná, pro rok 2012 je stanovena ve výši 2 270 Kč a procentním výměrem, který se stanoví procentní sazbou z výpočtového základu. Pro stanovení výpočtového základu je potřeba znát osobní vyměřovací základ, tvořící měsíční průměr ročních příjmů, dosažených v rozhodném období. Při výpočtu výše starobního důchodu se vychází od roku 1986 až do kalendářního roku, který předchází roku, v němž se důchod přiznává. Jednotlivé roky se navyšují koeficientem, který se stanoví od statisticky zjištěného průměru dosažených příjmů všech pojištěnců v daném roce. (ČSSZ, 2011b)

Jednotlivé koeficienty pro rok 2012 jsou uvedeny v tabulce č. 3.

Tabulka 3: Tabulka pro výpočet výše starobního důchodu

V roce	Vyměřovací základ (v Kč)	Vyloučené doby (ve dnech)	Koeficient nárůstu výše vyměřovacího základu	Roční vyměřovací základ	Všeobecný vyměřovací základ (v Kč)	Přepočítací koeficient
1986			8,4807		2 964	
1987			8,3069		3 026	
1988			8,1217		3 095	
1989			7,9296		3 170	
1990			7,6496		3 286	
1991			6,6289		3 792	
1992			5,4127		4 644	
1993			4,3212		5 817	
1994			3,6451		6 896	1,1914
1995			3,0760		8 172	1,1978
1996			2,5978		9 676	1,1194
1997			2,3501		10 696	1,0891
1998			2,1497		11 693	1,0850
1999			1,9863		12 655	1,0620
2000			1,8634		13 490	1,0942
2001			1,7170		14 640	1,0693
2002			1,5999		15 711	1,0717
2003			1,4990		16 769	1,0665
2004			1,4057		17 882	1,0532
2005			1,3364		18 809	1,0707
2006			1,2537		20 050	1,0753
2007			1,1677		21 527	1,0942
2008			1,0798		23 280	1,0184
2009			1,0434		24 091	1,0269
2010			1,0249		24 526	1,0249
2011			1,0000		25 115	1,0340

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Důchodová kalkulačka [online], [vid 2012-01-27, 13:23], dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2435>

Tyto koeficienty upravují příjmy s ohledem na cenovou hladinu a hladinu odměňování v daném kalendářním roce. Z takto získaného měsíčního průměrného příjmu se dospěje k výpočtovému základu pro stanovení procentní výměry důchodu. (ČSSZ, 2011b)

Redukční hranice pro rok 2012 jsou stanoveny následovně:

- plně se započítává do částky 11 061 Kč,
- z částky přesahující 11 061 Kč, nejvýše však do 29 159 Kč, se započítává 28 %
- z částky přesahující 29 159 Kč, nejvýše však do 100 548 Kč, se započítává 16 %
- z částky nad 100 548 Kč se započítává 8 % (ČSSZ, 2011b)

Při stanovení procentní výměry starobního důchodu se započítává celková doba pojištění, kterou pojištěnec získal v průběhu svého života. Podle délky pojištění se odvozuje procentní část výpočtového základu. Pro rok 2012 je stanovena minimální procentní výměra ve výši 770 Kč. Za každý rok pojištění se započítává 1,5 %. Pokud pojištěnec už dosáhl podmínek pro dosažení starobního důchodu, ale nepobírá ho, zvyšuje se jeho procentní výměra za každých 90 odpracovaných dnů o 1,5 %. Další variantou přesluhování je, když pojištěnec také dosáhl nárok na starobní důchod, ale pobírá pouze polovinu starobního důchodu, taktéž se mu zvyšuje procentní výměra o 1,5 %, ale za 180 dnů odpracovaných. Při přesluhování může nastat ještě jedna varianta, a to taková, že klient dosáhl nároku na starobní důchod, pobírá ho v plné výši a jeho procentní výměra se zvyšuje za každých 360 odpracovaných dnů o 0,4 %. (ČSSZ, 2011a)

Při předčasném odchodu do důchodu se procentní sazba pohybuje od 0,9 % až do 1,5 % za každých 90 dnů při předčasném odchodu do důchodu. Do předčasného důchodu lze odejít maximálně o 3 roky dříve, než je dosažen potřebný věk pro přiznání starobního důchodu. Z následující tabulky č. 4 je patrné, že čím dříve nastane odchod do důchodu, tím je procentní sazba více zkrácena. Snížení důchodu při předčasném odchodu do starobního důchodu je trvalé. (ČSSZ, 2011a)

Tabulka 4: Snížení procentní výměry předčasného starobního důchodu

Počet dnů	Snížení procentní výměry
90 a méně	0,9 %
91 až 180	1,8 %
181 až 270	2,7 %
271 až 360	3,6 %
361 až 450	4,8 %
451 až 540	6,0 %
541 až 630	7,2 %
631 až 720	8,4 %
721 až 810	9,9 %
811 až 900	11,4 %
901 až 990	12,9 %
991 až 1 080	14,4 %

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, Sociální zabezpečení 2011, s. 12

Jak již bylo uvedeno, výše procentní výměry nesmí být nižší než 770 Kč.

Příklad pro výpočet předčasného důchodu

Zaměstnanec byl účasten důchodového pojištění od 1. 1. 1970 do 31. 12. 2011 a získal tak celkem 41 let pojištění. Jeho výpočtový základ byl 12 000 Kč. Zaměstnanec odchází do předčasného důchodu 3 roky dříve, než by mu nastal nárok na starobní důchod.

Výpočet zkrácení procentní výměry

Za první rok se zkracuje procentní výměra za každých 90 dnů o 0,9 %.

Za druhý rok se zkracuje procentní výměra za každých 90 dnů o 1,2 %.

Za třetí rok se zkracuje procentní výměra za každých 90 dnů o 1,5 %.

Celkové snížení procentní výměry činí 14,4 % ($4 \times 0,9 + 4 \times 1,2 + 4 \times 1,5 = 14,4$ %).

Základní výměra je stejná pro všechny důchody a pro rok 2012 činí 2 270 Kč.

Procentní výměra se za každý rok pojištění počítá 1,5 % a vynásobí se 41 (počet roků pojištění), výsledek je 61,5 %. Pokud by se nejednalo o předčasný starobní důchod, byla by výše důchodu 9 650 Kč ($0,615 \times 12\,000 + 2\,270 = 9\,650$). Protože se jedná o předčasný starobní důchod je potřeba odečíst 14,4 %. Snížení tedy činí 1 728 Kč ($0,144 \times 12\,000 = 1\,728$). Celková výše předčasného starobního důchodu bude činit 7 922 Kč ($9\,650 - 1\,728 = 7\,922$). (ČSSZ, 2011a)

1.2.2 Potřebné doklady pro podání žádosti o přiznání starobního důchodu

Žádost o starobní důchod sepisuje okresní správa sociálního zabezpečení příslušná podle místa trvalého pobytu uchazeče, v Praze Pražská správa sociálního zabezpečení, v Brně Městská správa sociálního zabezpečení Brno. Potřebným dokladem je prakticky pouze některý z dokladů totožnosti, ostatní doklady vyplývají z povahy věci:

- občanský průkaz, cestovní doklad nebo povolení k pobytu,
- doklady o studiu popřípadě učení (i nedokončeném),
- muži předkládají doklady o výkonu vojenské služby,
- doklady prokazující výchovu dětí nebo péči o děti (rodné listy dětí, popřípadě rozhodnutí o době a rozsahu péče),
- doklady prokazující péči o osobu závislou (dřívější označení „bezmocná“), tj. rozhodnutí o době a rozsahu péče,
- potvrzení zaměstnavatele o vyplacených náhradách za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti náležející za pracovní úraz,
- potvrzení zaměstnavatele o zvláštním příspěvku horníkům vyplaceném před rokem 1996,
- tiskopis „Žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet“ (pokud občan vyžaduje vyplácení důchodu na účet u peněžního ústavu),
- doklady prokazující zaměstnání v cizině,
- náhradní doklady, které prokazují výdělečnou činnost – potvrzení zaměstnavatele, pracovní smlouvy, svědecká prohlášení aj. (pokud chybí některé doby pojištění),

- evidenční list důchodového pojištění z posledního zaměstnání, ten předkládá zaměstnavatel, a to na vyžádání okresní správy sociálního zabezpečení, Pražské správy sociálního zabezpečení nebo Městské správy sociálního zabezpečení v Brně. (Voříšek, 2012)

1.2.3 Penzijní připojištění se státním příspěvkem – třetí důchodový pilíř

Pod pojmem třetí dobrovolný pilíř rozumíme soukromé úspory na stáří v penzijních fondech. Dobrovolným se nazývá proto, že tyto úspory jsou dobrovolné. Toto spoření je daňově zvýhodněné a stát na něj přispívá. (MPSV, 2011)

Jedná se o dobrovolné penzijní připojištění se státním příspěvkem, které vzniklo v roce 1994. Je upraveno zákonem 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Výše státního příspěvku se pohybuje od 50 Kč až 150 Kč měsíčně, záleží na výši příspěvku účastníka. (Asociace, 2011a)

Tabulka 5: Výše státního příspěvku do penzijního připojištění v Kč

Výše měsíčního příspěvku účastníka	Výše měsíčního státního příspěvku	
	Do 31. 12. 2012	Od 1. 1. 2013
100	50	0
200	90	0
300	120	90
400	140	110
500	150	130
600	150	150
700	150	170
800	150	190
900	150	210
1 000	150	230
1 100	150	230
1 200	150	230
1 300	150	230
1 400	150	230
1 500	150	230
2 000	150	230

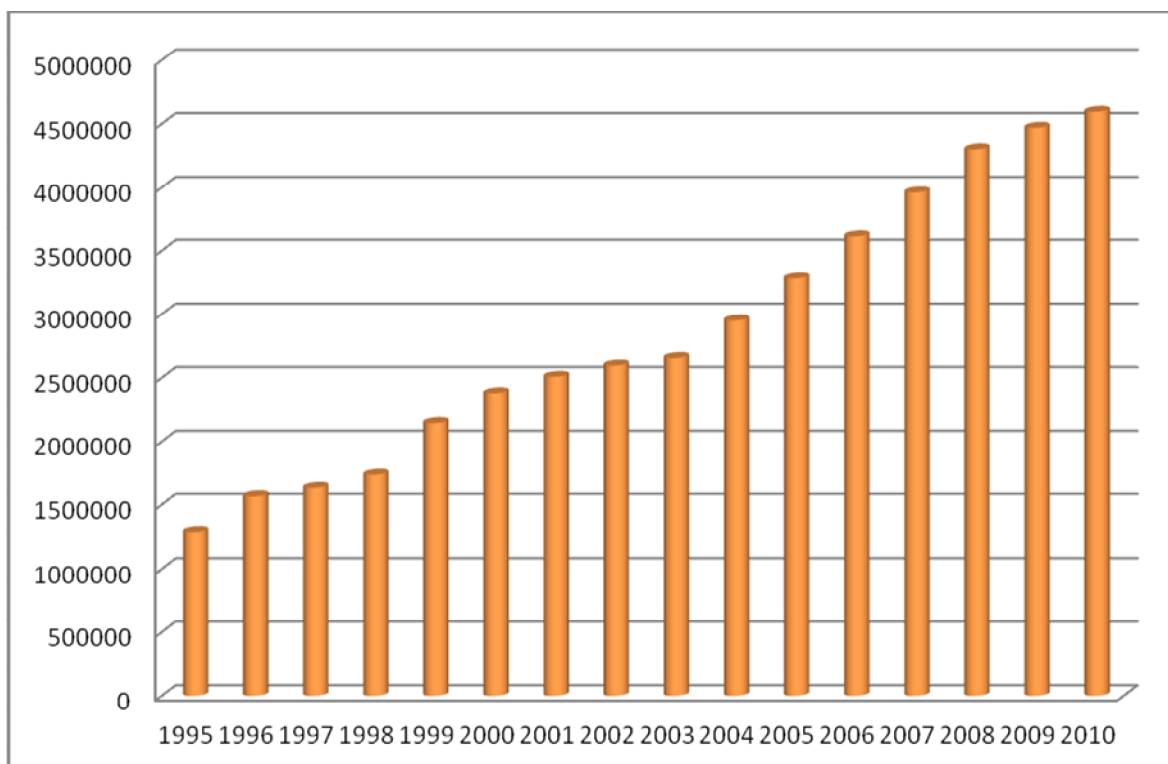
Zdroj: Ministerstvo financí ČR (dále jen MF), Upozornění MF na některé důležité termíny a lhůty týkající se důchodové reformy (tzv. II. a III. penzijního pilíře) – v návaznosti na nové právní předpisy publikované ve Sbírce zákonů dne 28. prosince 2011 [online], [vid 2012-02-15, 19:03], dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/duchodova_reforma_66979.html, Zákon 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem [online], [vid 2011-12-27, 11:03], dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/dokumenty/zakon-o-penzijnim-pripojisti.html>

Tabulka 6: Varianty daňového zvýhodnění u penzijního připojištění

Měsíční příspěvek účastníka v Kč	Roční snížení daňového základu		Roční daňová úspora	
	Do 31. 12. 2012	Od 1. 1. 2013	Do 31. 12. 2012	Od 1. 1. 2013
100	0	0	0	0
200	0	0	0	0
300	0	0	0	0
400	0	0	0	0
500	0	0	0	0
600	1 200	0	180	0
700	2 400	0	360	0
800	3 600	0	540	0
900	4 800	0	720	0
1 000	6 000	0	900	0
1 100	7 200	1 200	1 080	180
1 200	8 400	2 400	1 260	360
1 300	9 600	3 600	1 440	540
1 400	10 800	4 800	1 620	720
1 500	12 000	6 000	1 800	900
2 000	12 000	12 000	1 800	1 800

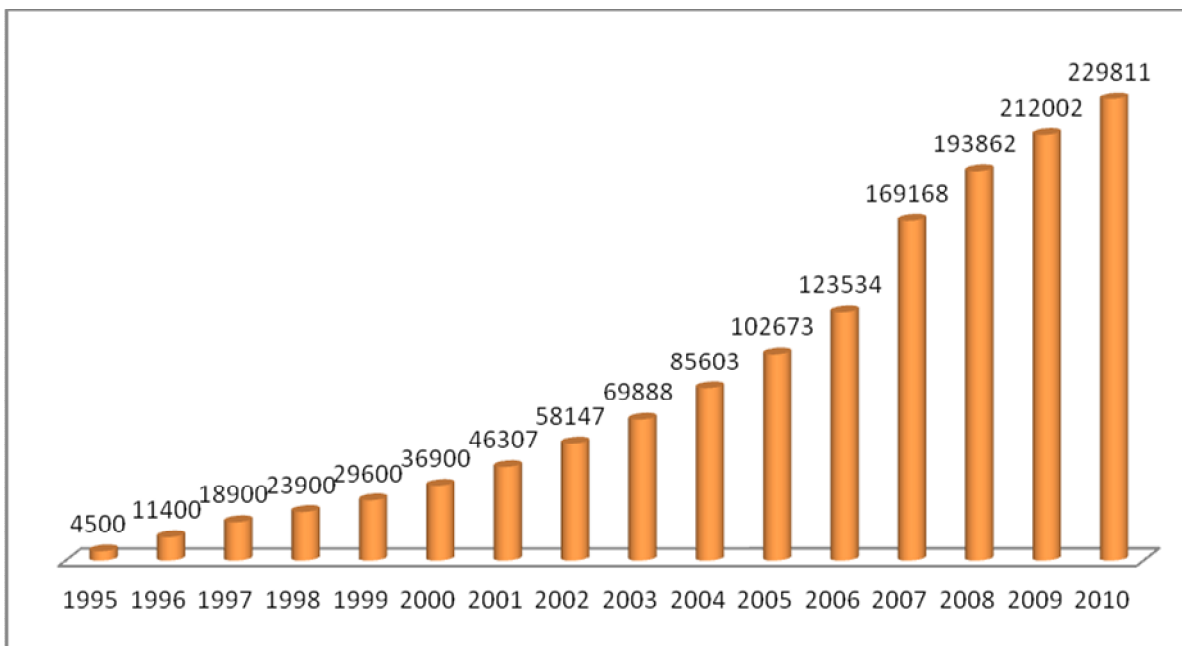
Zdroj: Ministerstvo financí ČR, Upozornění MF na některé důležité termíny a lhůty týkající se důchodové reformy (tzv. II. a III. penzijního pilíře) – v návaznosti na nové právní předpisy publikované ve Sbírce zákonů dne 28. prosince 2011 [online], [vid 2012-02-15, 19:03], dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/duchodova_reforma_66979.html, Zákon 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem [online], [vid 2011-12-27, 11:03], dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/dokumenty/zakon-o-penzijnim-pripojisteni.html>

Při vyšším příspěvku účastníka než 500 Kč až 1500 Kč měsíčně lze využít daňové úlevy v podobě odpočtu ze základu daně z příjmu. Do penzijního fondu mohou přispívat také zaměstnavatelé a třetí osoby. V současné době je na trhu 10 penzijních fondů. Pozitivním faktorem je, že v roce 2010 byl celkový počet účastníků v penzijních fondech celkem cca 4 595 000 a každý rok jejich počet narůstá. Celkový počet uložených prostředků dosahoval 229 811 000 000 Kč a neustále narůstá. (Asociace, 2011a)

Obrázek 3: Celkový počet účastníků v penzijních fondech v letech 1995 až 2010

Zdroj: Asociace penzijních fondů ČR, [online], [vid 2011-12-04, 12:03], dostupné z:
http://publikace.apfcr.cz/2010/img/graf/01_1024.png

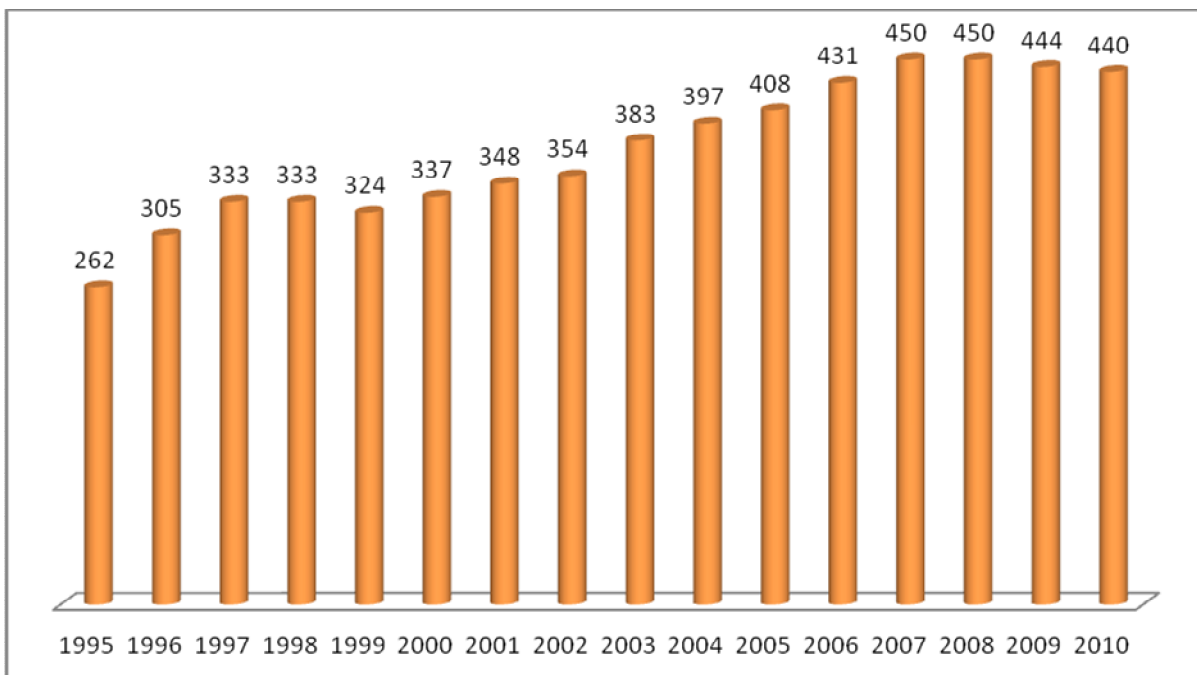

Obrázek 4: Počet uložených prostředků v penzijních fondech v milionech Kč

Zdroj: Asociace penzijních fondů ČR, [online], [vid 2011-12-04, 12:03], dostupné z:

http://publikace.apfcr.cz/2010/graf/04_1024.png

Negativním faktorem penzijního připojištění je v současné době nízká průměrná výše vlastního vkladu účastníka, která v roce 2010 činila měsíčně pouze 440 Kč. Za poslední čtyři roky došlo dokonce ke snížení průměrného měsíčního příspěvku (v roce 2007 byl průměrný měsíční příspěvek 450 Kč). (Asociace, 2011a)

Obrázek 5: Průměrný měsíční vklad účastníka do penzijního fondu v Kč

Zdroj: Asociace penzijních fondů ČR, [online], [vid 2011-12-04, 12:03], dostupné z:

http://publikace.apfcr.cz/2010/img/graf/08a_1024.png

Příčinou nízkého příspěvku je, že průměrné zhodnocení prostředků jednotlivých penzijních fondů je velmi nízké (pokryje většinou pouze inflaci) a také to, že většina účastníků vkládá jen takové částky, při kterých má nárok na státní příspěvek. Pro většinu účastníků není motivující vkládat částky vyšší než 500 Kč měsíčně. Nízké zhodnocení prostředků je zapříčiněno tím, že není oddělen majetek akcionářů od majetku účastníků, a také tím, že penzijní fondy mají ze zákona povinnost mít kladné nebo minimálně nulové zhodnocení. Proto investují prostředky především do dluhopisů, podílových listů a termínovaných vkladů a méně do akcií a jiných rizikovějších investic. (Asociace, 2011a)

Tabulka 7: Míra inflace v letech 1995 až 2010 v %

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Inflace	9,1	8,8	8,5	10,7	2,1	3,9	4,7	1,8

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Inflace	0,1	2,8	1,9	2,5	2,8	6,3	1,0	1,5

Zdroj: Český statistický úřad (dále jen ČSÚ), [online], [vid 2011-12-31, 10:57], dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace

Tabulka 8: Zhodnocení prostředků účastníků penzijního připojištění v jednotlivých penzijních fondech v %

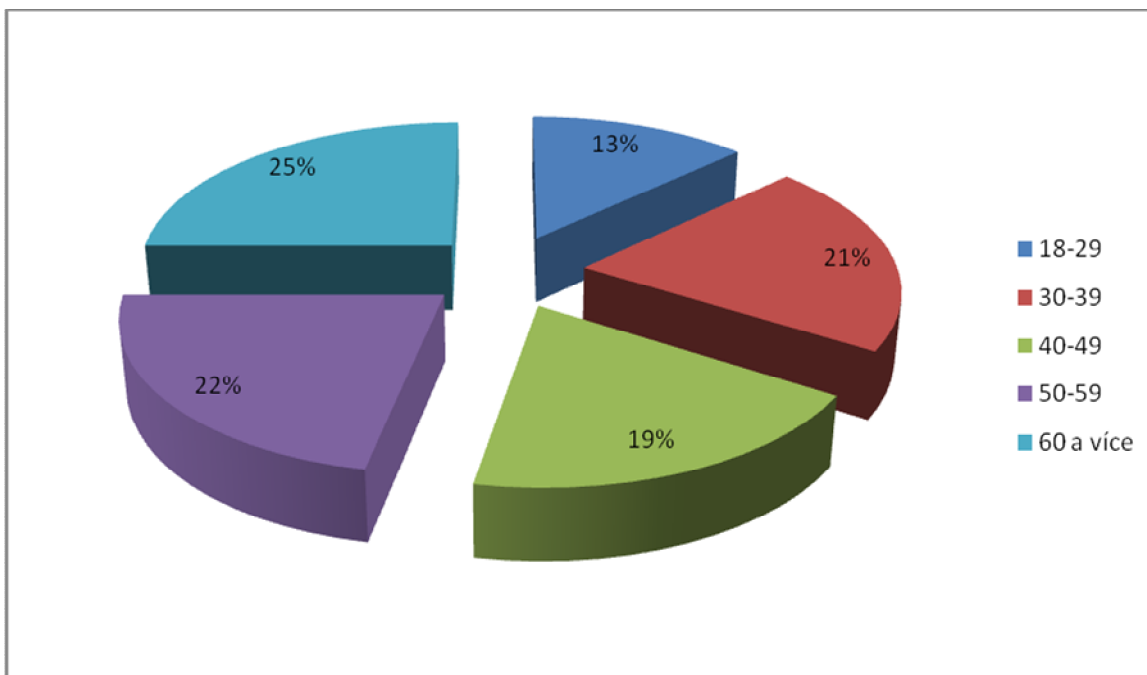
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
AEGON Penzijní fond, a.s.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Allianz penzijní fond, a.s.	0,00	0,00	8,90	9,10	6,00	3,80	4,36	3,71
AXA penzijní fond, a.s.	12,80	11,45	11,2	10,10	6,50	4,1	4,25	3,41
ČSOB Penzijní fond Progres, a.s.	0,00	16,40	8,00	10,90	7,70	5,62	3,90	4,26
ČSOB Penzijní fond Stabilita, a.s.	10,40	10,90	10,30	10,02	6,10	4,20	3,20	3,00
Generali penzijní fond, a.s.	10,30	10,61	14,60	11,40	5,30	3,60	4,60	4,10
ING Penzijní fond, a.s.	12,80	12,10	11,00	9,34	6,00	4,40	4,80	4,00
Penzijní fond České pojišťovny, a.s.	10,30	9,20	9,60	9,72	6,60	4,50	3,80	3,20
Penzijní fond České spořitelny, a.s.	4,00	8,10	9,05	8,33	4,40	4,20	3,80	3,50
Penzijní fond Komerční banky, a.s.	9,44	8,36	9,10	9,50	7,20	4,89	4,40	4,63

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
AEGON Penzijní fond, a.s.	0,00	0,00	0,00	0,00	4,50	3,50	2,10	2,11
Allianz penzijní fond, a.s.	3,00	3,00	3,00	3,11	3,00	3,00	3,10	3,00
AXA penzijní fond, a.s.	3,36	3,10	3,70	2,50	2,20	0,00	2,00	1,47
ČSOB Penzijní fond Progres, a.s.	4,30	5,30	5,00	2,30	2,40	0,02	1,00	1,03
ČSOB Penzijní fond Stabilita, a.s.	2,30	4,30	4,00	2,80	2,40	0,05	1,37	1,49
Generali penzijní fond, a.s.	3,00	3,00	3,81	3,74	4,10	2,00	2,40	2,10
ING Penzijní fond, a.s.	4,00	2,50	4,20	3,6	2,50	0,04	0,10	2,10
Penzijní fond České pojišťovny, a.s.	3,10	3,50	3,80	3,30	2,40	0,20	1,20	2,00
Penzijní fond České spořitelny, a.s.	2,64	3,74	4,03	3,04	3,10	0,40	1,28	2,34
Penzijní fond Komerční banky, a.s.	3,40	3,50	4,00	3,00	2,30	0,58	0,24	2,23

Zdroj: Asociace penzijních fondů ČR, [online], [vid 2011-12-04, 12:03], dostupné z:

<http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/zhodnoceni-prostredku-ucastniku.html>

Věkové složení klientů penzijních fondů ukazuje, že převažují pojištěnci starších ročníků, což neodpovídá představě o dlouhodobém spoření na starobní důchod. (Asociace, 2011a)

Obrázek 6: Průměrná věková struktura účastníků penzijního připojištění se státním příspěvkem k 31. 12. 2010

Zdroj: Asociace penzijních fondů ČR, [online], [vid 2011-12-31, 12:03], dostupné z: http://publikace.apfcr.cz/2010/cz_verze.html

1.2.4 Předdůchody – dávky ze III. pilíře

Současná vláda ČR uvažuje o zavedení tzv. předdůchodů. Z počátku se mělo jednat o prostředek umožňující výhodný odchod do předčasného důchodu lidem pracujícím v těžkých a namáhavých profesích. Po jednáních vlády ČR s odborovými organizacemi zahrnuje tento projekt již všechny zaměstnance bez rozdílu profese. Od samého počátku projednávání možnosti zavedení důchodového zabezpečení osob ve věku blízkém důchodovému věku bylo jasné, že tato problematika musí být řešena mimo průběžný I. pilíř důchodového systému. Tento systém předdůchodů nelze zaměňovat za takzvaný předčasný důchod, který známe ve stávajícím I. pilíři. Avšak volba předčasného důchodu podle zákona o důchodovém pojištění má negativní dopady na výši důchodových nároků z I. pilíře. Významem úpravy dávek ze III. pilíře je umožnit, aby osoby ve věku blízkém důchodovému (nejdříve 5 let před dosažením věku, který je potřebný pro vznik nároku na starobní důchod stanovený podle § 32 zákona o důchodovém pojištění) nemusely zvolit

předčasný důchod, který by měl za následek krácení jejich důchodových nároků, ale aby zároveň nezůstaly bez prostředků v období, které je pro ně z hlediska možnosti jejich uplatnění na trhu práce obtížné. Nárok na dávky ze III. pilíře vzniká dosažením věku účastníka, který je o pět let nižší než věk potřebný pro vznik nároku na starobní důchod podle zákona o důchodovém pojištění. Tyto dávky mohou být vypláceny ve formě starobní penze na dobu určitou, úhrady jednorázového pojistného pro doživotní penzi nebo úhrady jednorázového pojistného pro penzi na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu. Je formulována pouze jediná výjimka, kterou tvoří jednorázové vyrovnání, na které vznikne nárok až při dosažení důchodového věku podle zákona o důchodovém pojištění. Za účelem vzniku nároku ba jednorázové vyrovnání byla zvolena podmínka dosažení jiné věkové hranice než u penzí, a to z důvodu naplnění cíle zákona, na jehož základě mají vznikat nároky na dávky, které by měly být vyplaceny podle individuálního uvážení a potřeb účastníka po určité období před dosažením důchodového věku, nebo od určitého období před dosažením důchodového věku, kdy lze předpokládat ztíženou uplatnitelnost účastníka na trhu práce, případně jiné životní obtíže. (Národní pojištění, 2012)

Navrhované řešení by také umožňovalo variaci dávek, která je již ve stávajícím návrhu zahrnuta, neboli účastník by mohl zvolit výplatu penze jen z části svých prostředků, kterou si sám určí, a zbývající část by čerpal formou vybrané dávky po dosažení důchodového věku. Při případné volbě kombinace bud muset účastník zvážit, zda splní nebo nesplní podmínky dané zákonem pro přiznání doby pobírání tzv. předdůchodu jako vyloučené doby pro účely důchodového pojištění a zařazení do kategorie státních pojištěnců pro účely zdravotního pojištění, a to vzhledem k navrhovaným dopadům do systému důchodového pojištění a zdravotního pojištění. Má-li tento smysl a účel zákona o doplňkovém penzijním spoření dávka naplňovat, je nezbytností zajistit, aby doba pobírání této dávky neměla nepříznivý vliv na výši důchodových nároků z I. pilíře. Odborný měsíčník Národní pojištění uvádí: „*Proto byla zvolena varianta, že období, kdy účastník bude pobírat dávku ze III. pilíře bude pro účely stanovení osobního vyměřovacího základu v systému důchodového pojištění při splnění určitých podmínek (viz níže) považováno za vyloučenou dobu, a to až do dne dosažení důchodového věku, čímž bude zajištěno zachování výše důchodových nároků z I. pilíře po dosažení důchodového věku.*“ (Národní pojištění, 2012)

Současně je nutné zajistit zdravotní pojištění příjemcům dávek ze III. pilíře. Proto se navrhuje, že v období pobírání těchto dávek budou účastníci považováni za státní pojištěnce. Národní pojištění dále píše: „*Uvedené výhody v systému důchodového pojištění a veřejného zdravotního pojištění však budou mít jen ti příjemci dávek, jejichž dávka z doplňkového penzijního spoření bude splňovat následující podmínky:*

- *jednotlivá splátka bude muset dosahovat výše alespoň 30 % průměrné mzdy,*
- *výplata splátek bude sjednána v neklesající výši,*
- *dávka bude vyplacena měsíčně bez možnosti výplatu přerušit nebo pozastavit a*
- *výplata bude rozložena tak, aby skončila nejdříve dosažením věku příjemce potřebného pro vznik nároku na starobní důchod podle zákona o důchodovém pojištění.*“ (Národní pojištění, 2012)

„*Samozřejmě není vyloučeno, aby účastníci po splnění zákonných podmínek čerpali dávky z doplňkového penzijního spoření, které by nesplňovaly výše uvedené parametry. Nicméně tito účastníci by nemohli využít výhody v systému důchodového pojištění (vyloučená doba) a veřejného zdravotního pojištění (státní pojištěnci).*“ (Národní pojištění, 2012)

I přes to, že předdůchodci budou považováni za státní pojištěnce, výdělečnou činnost pobírání dávek ze systému doplňkového penzijního spoření nevylučuje. Přesto hlavním smyslem předdůchodů ze III. pilíře zůstává zabezpečení příjmu osobám, které nejsou výdělečně činné, anebo jen v omezeném rozsahu. Výdělečně činní příjemci dávek budou mít rovněž možnost volby mezi hodnocením doby pobírání předdůchodů jako vyloučené doby nebo hodnocením vyměřovacích základů z titulu případné výdělečné činnosti. (Národní pojištění, 2012)

Zdroje, ze kterých bude možné poskytovat dávky ze III. pilíře budou obsahovat veškeré příspěvky účastníka do účastnických fondů, státní příspěvky, příspěvky zaměstnavatele a jejich zhodnocení. Za účelem naspoření dostatku prostředků na účtech účastníků budou k vyšším úložkám motivováni jak účastníci, tak zaměstnavatelé, a to formou státního příspěvku a daňového zvýhodnění. Novinkou bude osvobození příspěvku zaměstnavatele od daně z příjmu, a to až do výše 30 000 Kč za rok, místo současného limitu 24 000 Kč

za rok, a to pro všechny zaměstnance. Ke zvýšení příspěvku samozřejmě nelze zaměstnavatele nutit, lze je pouze motivovat formou daňového zvýhodnění. K přispívání se však mohou zaměstnavatelé zavázat na základě kolektivní smlouvy nebo vnitřním předpisem. Zvýšení limitu pro osvobození příspěvku zaměstnavatele od daně z příjmů by mělo otevřít širší prostor pro kolektivní vyjednávání nebo zvýšit ochotu zaměstnavatele zavázat se k přispívání. (Národní pojištění, 2012)

V současnosti patří penzijní připojištění stále mezi nejčastěji poskytované finanční výhody a svým zaměstnancům je nabízí 72 % zaměstnavatelů, kteří více a více usilují o to, aby se zaměstnanci na tomto benefitu podíleli svými příspěvky. Zaměstnavatelé tím chtějí dosáhnout vyšší angažovanost zaměstnanců do poskytovaných výhod, a maximálně tak zajistit, že tyto benefity, které dostávají, opravdu chtějí a využívají. Zatímco v roce 2010 vyžadovalo příspěvek ze strany zaměstnance pouze 29 % společností, v roce 2011 jej požadovalo již 62 % společností. Odborný měsíčník Národní pojištění uvádí: „*Firmy přispívají na penzijní připojištění měsíčně v průměru 1 730 Kč vrcholovému managementu, 740 Kč střednímu managementu a 600 Kč ostatním zaměstnancům. Tento příspěvek využije v průměru 65 % zaměstnanců.*“ (Národní pojištění, 2012)

1.2.5 Malá důchodová reforma

K malé důchodové reformě došlo proto, že Ústavní soud ČR zrušil dosavadní způsob redukce osobního vyměřovacího základu, která byla ustanovena § 15 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Ústavní soud ČR nařídil provést úpravy výpočtu starobního důchodu do 29. 9. 2011 s ohledem na to, aby došlo k výraznějšímu posílení zásady zásluhovosti. Nově byla zavedena třetí redukční hranice, jejíž výše odpovídá čtyřnásobku průměrné mzdy. Úprava redukčních hranic je stanovena postupně, až do roku 2015, a to proto, aby nedošlo k okamžitému skokovému snížení nebo nárůstu výše dávek důchodového pojištění – uvedeno v tabulce č. 9. Na počátku malé důchodové reformy to vypadá, že občanům s hrubým měsíčním příjmem cca 10 900 Kč budou vyměřeny důchody ve stejné výši jako před uvedením malé důchodové reformy do praxe. Podle

požadavku Ústavního soudu ČR jsou u občanů s průměrným příjmem nad 34 000 Kč měsíčně vyměřeny vyšší důchody než před malou důchodovou reformou. U občanů, jejichž příjem je od 10 900 Kč až do 34 000 Kč měsíčně, dochází ke snížení důchodu, a to od 1 Kč až do 170 Kč. U občanů, kteří jsou osobami samostatně výdělečně činnými (dále jen OSVČ) se podmínky upravují shodně jako u zaměstnanců. To znamená, že důchody u OSVČ se vypočítávají z ročního vyměřovacího základu – z pojistného, které bylo v daném roce odvedeno. (Asociace, 2011a)

Tabulka 9: Zápočty příjmů mezi jednotlivými redukčními hranicemi od 30. 9. 2011 do roku 2015
v Kč

Rok přiznání důchodu	I. redukční hranice	II. redukční hranice	III. redukční hranice	Částka nad III. redukční hranici
30.9.2011 až 31.12.2011	(44 % průměrné mzdy/24740) 10886	(116 % průměrné mzdy /24740) 28699	(400 % průměrné mzdy /24740) 98960	
	100 % z 10886	29 % z 10887 až 28699	13 % z 28700 až 98960	10 % z částky nad 98960 Kč
2012	(44 % průměrné mzdy /...) ...	(116 % průměrné mzdy /...) ...	(400 % průměrné mzdy /...) ...	8 % z částky nad ...
	100 % ...	28 % ...	16 % ...	
2013	(44 % průměrné mzdy /...) ...	(116 % průměrné mzdy /...) ...	(400 % průměrné mzdy /...) ...	6 % z částky nad ...
	100 % ...	27 % ...	19 % ...	
2014	(44 % průměrné mzdy /...) ...	(116 % průměrné mzdy /...) ...	(400 % průměrné mzdy /...) ...	3 % z částky nad ...
	100 % ...	26 % ...	22 % ...	
2015	(44 % průměrné mzdy /...) ...	(400 % průměrné mzdy /...) ...	K částce nad II. redukční hranici se nepřiblíží	
	100 % ...	26 % ...		

Zdroj: Poslanecká sněmovna ČR, Sněmovní tisk č. 277

Příklad výpočtu výše starobního důchodu k 1. 12. 2011

Zaměstnanec má nárok na starobní důchod k 1. 12. 2011. Celková doba pojištění, která se mu započítává do starobního důchodu, je 40 let. Průměrný měsíční příjem po přepočtení koeficientem nárůstu vyměřovacího základu činí 31 500 Kč.

Starobní důchod se skládá ze dvou složek:

- a) z pevné složky, která v roce 2011 činila 2230 Kč
- b) z pohyblivé složky, která se pohybuje podle celkové doby pojištění a vyměřovacího základu.

Měsíční vyměřovací základ činí 31 500 Kč, je tedy potřeba nastavit redukční pásma podle tabulky.

- do částky 10 886 Kč se počítá 100% = 10 886 Kč
- od částky 10 887 Kč – 28.699 Kč se počítá 29% = 5 165,50 Kč
- od částky 28 700 Kč – 31 500 Kč se počítá 13% = 364 Kč

Celkem 16 415,50 Kč (10 886 + 5 165,50 + 364). (ČSSZ, 2011a)

Jak víme, zaměstnanec byl celkově pojištěn 40 let a za každý rok pojištění se počítá 1,5 %.

To znamená, že jeho procentní míra činí 60 % (40 x 1,5).

Pohyblivá složka starobního důchodu činí 9 849,30 Kč (16 415,50 x 0,6).

Pevná složka činí 2 230 Kč.

Celkem starobní důchod po zaokrouhlení činí 12 079 Kč. (ČSSZ, 2011a)

Od roku 2015 se k příjmu nad 400 % průměrné mzdy nebude započítávat.

Od 30. 9. 2011 vyšlo v platnost další postupné zvyšování důchodového věku a to u mužů počínaje rokem narození 1966 a u žen, počínaje rokem narození 1956, jak je patrné z následující tabulky č. 10. (Sněmovní tisk, 2011)

Tabulka 10: Důchodový věk pojištěnců narozených v období mezi lety 1936 až 1977

Rok narození	Důchodový věk činí (roků+kalendářních měsíců) u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60+2	57+0	56+0	55+0	54+0	53+0
1941	61+0	58+0	56+8	55+4	54+0	53+0
1943	61+4	58+8	57+4	56+0	54+8	53+4
1948	62+2	60+4	59+0	57+8	56+4	55+0
1949	62+4	60+8	59+4	58+0	56+8	55+4
1950	62+6	61+0	59+8	58+4	57+0	55+8
1953	63+0	62+0	60+8	59+4	58+0	56+8
1955	63+4	62+8	61+4	60+0	58+8	57+4
1959	64+0	64+0	63+2	61+8	60+2	58+8
1961	64+4	64+4	64+2	62+8	61+2	59+8
1963	64+8	64+8	64+8	63+8	62+2	60+8
1965	65+0	65+0	65+0	64+8	63+2	61+8
1969	65+8	65+8	65+8	65+8	65+2	63+8
1971	66+0	66+0	66+0	66+0	66+0	64+8
1973	66+4	66+4	66+4	66+4	66+4	65+8
1975	66+8	66+8	66+8	66+8	66+8	66+8
1977	67+0	67+0	67+0	67+0	67+0	67+0

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, Malá důchodová reforma v otázkách a odpovědích, informační leták ČSSZ

U pojištěnců, kteří jsou narozeni po roce 1977, má pokračovat zvyšování důchodového věku. Za každý další rok se přidávají 2 měsíce. Například, kdo se narodil v roce 1980, bude mít nárok na starobní důchod v 67 letech a 6 měsících. (Asociace, 2011a)

U malé důchodové reformy zůstalo v platnosti, že do rozhodného období podle § 18 odst. 1 o zákonu důchodovém pojištění se nevztahují na roky před rokem 1986. (Asociace, 2011a)

1.3 Velká důchodová reforma – druhý fondový (kapitálový) důchodový pilíř

V některých zemích je forma účasti povinná, v ČR a v dalších zemích je tento pilíř dobrovolný. Jedná se o státem organizovaný důchodový systém, který doplňuje a navazuje na první pilíř. Kapitálovým je proto, že je hospodařeno s příjmy odlišným způsobem. Příjmy účastníků druhého pilíře jsou shromažďovány na osobních účtech a během několika desítek let investovány a zhodnocovány na finančních trzích. Z těchto účtů jsou pak účastníkům po dovršení důchodového věku vypláceny penze (MPSV, 2011).

Současná vláda ČR se v programovém prohlášení zavázala, že zvýší diverzifikaci příjmů v průběžném důchodovém systému, a umožní doplnit možnostmi soukromých úspor. Jedná se o II. pilíř, který má být spuštěn od 1. 1. 2013. Tento pilíř je dobrovolný a rozhodnutí o účasti bude ponecháno plně v rukou každého občana. Do II. pilíře bude moci vstoupit každý občan starší 18 let, s výjimkou těch, kterým už byl přiznán starobní důchod. Osobám mladším bude umožněno vstoupit kdykoliv do konce roku, v němž dosáhli 35 let věku. Občané starší 35 let se musejí rozhodnout během prvního pololetí roku 2013, po tomto termínu již není možno vstoupit do II. pilíře. (Vláda, 2011)

Se zavedením II. pilíře vzniká centrální registr smluv (dále CRS), který je evidován na Generálním finančním ředitelství. Jedná se o informační systém, který bude spravovat a uchovávat informace o smlouvách a jejich účastnících. CRS bude plnit také funkci komunikačního prostředníka. Subjekty budou mít povinnost CRS dodávat konkrétní data, ale zároveň budou moci čerpat potřebné údaje. CRS bude získávat informace od penzijních společností, životních pojišťoven, ČSSZ a dalších institucí, aby mohl CRS plnit svoji funkci. Při vstupu klienta do II. pilíře bude penzijní společnost informovat CRS. Ten prověří, jednak to, zda již klient není zapojen do II. pilíře u nějaké jiné penzijní společnosti, ale hlavně prověří, zda klient nepobírá starobní důchod, zda splňuje zákonné podmínky pro vstup, a dále informuje orgány státní správy, a to především ČSSZ. (MPSV, 2012a)

Jakmile klient vstoupí do II. pilíře, nelze z něho vystoupit, jeho rozhodnutí je nevratné. Při podepsání smlouvy se klient zavazuje k tomu, že po zbytek své pracovní aktivní kariéry bude část jeho pojistného odváděna do soukromého spravovaného fondu. V současné době se celkově odvádí na důchodové pojištění 28 % (21,5 % zaměstnavatel a 6,5 % zaměstnanec) z hrubé mzdy. Při vstupu do II. pilíře se 3 % odeberou z těchto 28 % a účastník se zavazuje po celou dobu setrvat ve II. pilíři až do okamžiku odchodu starobního důchodu odvádět navíc 2 % z hrubých mezd. Celkově se tedy odvádí 30 % z hrubé mzdy, místo původních 28 %. Na důchodové pojištění se odvádí 25 % a 5 % se odvádí do soukromého fondu. (Vláda, 2011)

Účastník II. pilíře si může vybrat ze čtyř druhů fondů, od méně rizikového až po více rizikové. Jedná se tedy o důchodový fond státních dluhopisů, důchodový konzervativní fond, důchodový vyvážený fond a důchodový dynamický fond. Penzijní společnosti mají za povinnost tyto čtyři fondy nabízet. Klient II. pilíře může přecházet mezi jednotlivě nabízenými fondy. Každý fond má stanoveno zákonem, do jakých cenných papírů a v jakém maximálním podílu může investovat. Účastníkům II. pilíře je doporučováno, aby před pobíráním starobního důchodu využíval méně rizikový fond, protože kdyby několik let před odejitím do starobního důchodu jeho rizikovější fond dosahoval záporných výsledků, neměl by čas čekat, až jeho fond bude vykazovat zisk, tím pádem by jeho celkový příjem v důchodovém věku byl nižší. (Informační centrum vlády, 2011)

Vyplacení penze z II. pilíře

Účastníci II. pilíře si budou moci zvolit z několika variant, jakým způsobem jim bude penze vyplacena. Jednou z možností je doživotní penze, kdy po smrti příjemce výplata končí, nebo doživotní penze s pozůstalostní penzí na tři roky. To znamená, že v případě úmrtí příjemce je pozůstalým penze vyplácena ve stejné výši. Další možností je vyplacení formou renty po dobu 20 let. Pokud by příjemce penze zemřel dříve než za 20 let, pobírání renty by přešlo na dědice. Základní podmínkou pro pobírání penze z II. pilíře je, že už jsou klienti ve starobním důchodu, dříve to není možné. (Informační centrum vlády, 2011)

Dopad účasti ve II. pilíři na výši starobního důchodu z I. pilíře

Jedinou změnou, ale za to podstatnou, je, že procento za rok pojištění bude za dobu pojištění výdělečné činnosti při současné účasti ve II. pilíři stanoveno na 1,2 % místo 1,5 %. Ostatní parametry, jako je základní výměra důchodu, procentní výměra za období náhradních dob pojištění, zůstávají stejné, ať je pojištěnec účastníkem II. pilíře nebo ne. (MPSV, 2012a)

2 Návrhy důchodové reformy

2.1 Závěrečná zpráva Poradního expertního sboru

V lednu 2010 byl ministrem financí a ministrem práce a sociálních věcí založen Poradní expertní sbor (dále jen PES), který měl za úkol doporučit změny v důchodovém systému, zajistit jeho větší odolnost vůči různým rizikům a opíral se o řadu odborných podkladů, studií, námětů a doporučení v nich obsažených. Cílem nebylo podat detailní a podrobnou studii k důchodovému systému v ČR, ale nastínit hlavní reformní principy, kroky a důvody. Jeho členy se stali V. Bezděk, J. Fialka, M. Frankl, M. Gellová, K. Hájková, P. Kohout, J. Král, J. Rusnok, V. Samek a J. Hoidekr, který však v dubnu 2010 na své členství rezignoval. Řízením PES byl pověřen V. Bezděk, proto je PES známý spíše pod pojmem „Bezděkova komise“. (Bezděk, 2010)

PES potvrdil již dříve zjištěné trendy z předchozích let a to, že stávající státní důchodový pilíř – průběžně financovaný důchodový pilíř (dále jen PAYG) je dlouhodobě neudržitelný a vede k deficitům kolem 4 % hrubého domácího produktu (dále jen HDP) ročně. Pokud by PAYG zůstal beze změn, HDP by se pravděpodobně stal již trvale deficitním. PES dále konstatoval, že dnešní důchodový systém ČR je extrémně solidární a velmi nediverzifikovaný, což jej činí v konečném důsledku dlouhodobě riskantní, a to jak pro stát, tak i pro jednotlivce. Podle PES je pro zajištění finanční rovnováhy PAYG, a tudíž pro plné krytí jeho budoucích závazků zdroji, nutná celospolečenská akceptace postupných parametrických úprav PAYG. Aby lidé měli čas se vhodným způsobem na novou situaci připravit a změnám se přizpůsobit, je nutné je občanům s dostatečným předstihem nastínit. Nejdůležitější skupinou obyvatel, na kterou by se především měla osvětňá kampaň zaměřit, je generace dnešních třicátníků a mladších, kteří budou výrazně postiženi důsledky procesu stárnutí populace v ČR. Nedílnou součástí zprávy PES bylo, že právě výše uvedená skupina obyvatel by si měla dobrovolně spořit i nad rámec povinného reformovaného důchodového systému. Pokud by tato skupina obyvatel tak neučinila, nesla by riziko značného poklesu své životní úrovně po odchodu do starobního důchodu. Po kalkulaci, zpracování materiálů a studiu množství podkladů dospěl PES k jednoznačnému závěru, že

náš důchodový systém potřebuje reformu, jež má vést k jeho vyšší diverzifikaci, fiskální udržitelnosti, spravedlivějšímu rozložení mezigeneračního břemene v čase a k určitému zvýšení ekvivalence. Primární podmínkou pro úspěšné nastartování důchodové reformy je nalezení výrazné společensko-politické shody nad její podobou a s ní nastupující stabilita řešení a jeho parametrů v čase. Toto není úkolem ekonomů či expertů, ale představitelů politické scény. PES dále konstatoval, že nejvhodnější doba pro důchodovou reformu v ČR již minula a času pro rozhodnutí tedy není nazbyt. PES přednesl několik doporučení k důchodové reformě. (Bezděk, 2010)

Jedním z doporučení PES je nadále pokračovat v postupném zvyšování důchodového věku stávajícím tempem (u žen dočasné urychlení tempa růstu věkové hranice na 6 měsíců za rok do doby, než jejich věková hranice dosáhne shodné úrovně s muži) a to za předpokladu, že bude nadále docházet ke zvyšování naděje dožití. Při uplatnění výše uvedeného přístupu by neměla klesat různým generacím doba strávená v důchodu. Předpokládá se, že v roce 2035 bude tedy sjednocena věková hranice mužů a žen, ale i potom budou ženy z titulu vyšší naděje dožití v důchodu průměrně o něco delší dobu než muži. Dalším doporučením PES je zavedení zaměstnavatelských penzijních plánů (resp. pojištění) pro riziková (zvláště namáhavá) zaměstnání v doplňkových důchodových systémech hrazených z prostředků zaměstnavatelů nebo pojištěnců. PES dále doporučil zrušení možnosti vlády stanovovat vyšší procento valorizace a postupné přecházení na cenovou valorizaci vyplácených důchodů. Vše by mělo proběhnout nejpozději do roku 2025. K doporučením PES patří také zrušení doživotní výplaty vdovských a vdoveckých důchodů. Jako důvod k tomuto zrušení uvádí fakta, že tyto důvody nenaplnují žádný opodstatněný účel a je fiskálně značně nákladný. Toto by se nemělo dotknout již přiznaných vdovských a vdoveckých důchodů. S tím souvisí i další doporučení PES, zavedení mechanismu společných vyměřovacích základů mezi manželi, který zajistí rozdělení příjmu obou manželů pro účely stanovení jejich důchodových nároků. Mezi další doporučení PES řadíme zavedení plánu fiktivního příjmu pro hodnocení náhradních dob pojištění ve výši 40 až 80 % průměrné mzdy. Tyto fiktivní příjmy by měly být hrazeny z daně z přidané hodnoty (dále jen DPH). (Bezděk, 2010)

PES dále doporučuje: „*Snížení pojistné sazby (28 %) o 5 procentních bodů (dále jen p.b.) (na 23 %) kompenzované fiskálně sjednocením sazeb DPH na úrovni 19 %. Z těchto daňových zdrojů (cca 50 mld. Kč) bude hrazeno pojistné na financování náhradních dob pojištění. Tento krok bude mít pozitivní dopad na trh práce a na ekonomický růst. Současně sníží hrozící mezigenerační nespravedlnost i rozdíly v postavení OSVČ a zaměstnanců při placení pojistného a omezí motivace k vyhýbání se placení pojistného. PES považuje tuto změnu za optimální z hlediska parametrů důchodového systému a jeho vazby na ostatní složky veřejných financí.*“ (Bezděk, 2010) Jestliže nebude k těmto změnám politická vůle, budou se muset slabiny PAYG řešit později odděleně a následně budou změny složitější a pravděpodobně i méně efektivní. PES doporučuje snížit maximální výši pojistného na úroveň trojnásobku průměrné mzdy a doporučuje také sjednocení výběru pojistného a daní, které je v současnosti od sebe odděleno. PES podporuje v pokračování postupného prodlužování rozhodného období v PAYG až k hodnocení celoživotního příjmu pojištěnce- (Bezděk, 2010)

Protože dochází ke zvyšování věkových hranic, k pokrokům lékařské vědy a ke změnám na trhu práce, doporučuje PES pravidelně aktualizovat definici invalidity. Jinak souběžně se zvyšováním věkových hranic hrozí v dnes nastaveném systému narůstání počtu neodůvodněných invalidních důchodů. Zlepšením kvality lékařské posudkové služby dojde i ke zvýšení efektivní rehabilitace a k následnému snížení neodůvodněných invalidních důchodů. Stanoviskem PES je přiznání invalidních důchodů pouze do věkové hranice pro získání starobního důchodu nebo předčasného starobního důchodu. Jakmile je dovršeno těchto hranic, má podle PES být vyplácen starobní důchod. PES preferuje nepřímé řešení otázky neomezeného souběhu důchodu a pracovního příjmu, a to daňovou soustavou, ne drahými a málo efektivními administrativními zásahy. PES navrhuje využití vhodného nastavení daně z příjmu fyzických osob (dále DPFO) v důchodové oblasti. (Bezděk, 2010)

V neposlední řadě PES podporuje zvýšení pomoci státu rodinám s dětmi, a to především v oblasti daní a služeb s rodinou spojených (Bezděk, 2010). Cílem by mělo být zvýšení porodnosti a tím následné zvýšení ekonomicky aktivních lidí v budoucnosti, a to z důvodu,

že i přes mírné zvýšení počtu obyvatel ČR za posledních 15 let, dochází ke snížení počtu obyvatel od 0 do 14 let a nárůstu počtu obyvatel od 65 let a více, což je patrné i z tabulek č. 11 a 12.

Tabulka 11: Počet obyvatel ČR v letech 1995 až 2010 (v tis. osob)

Věková kategorie	1995	2000	2002	2004	2006	2008	2010
0 až 14 let	1 921	1 685	1 605	1 539	1 490	1 480	1 506
15 až 64 let	7 044	7 165	7 180	7 240	7 308	7 414	7 394
65 a více let	1 366	1 422	1 416	1 428	1 469	1 536	1 617
Obyvatelstvo celkem (střední stav)	10 331	10 272	10 201	10 207	10 267	10 430	10 517

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, Statistická ročenka České republiky 2011[online], [vid 2011-12-04, 10:06], dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/kapitola/0001-11-2010-0100>

Tabulka 12: Věkové složení obyvatel ČR

Věk	Počet obyvatel
0	117 456
1 až 4	462 079
5 až 9	485 064
10 až 14	453 543
15 až 19	582 650
20 až 24	692 009
25 až 29	746 496
30 až 34	896 386
35 až 39	888 932
40 až 44	704 892
45 až 49	696 681
50 až 54	672 545
55 až 59	754 341
60 až 64	743 870
65 až 69	552 120
70 až 74	383 827
75 až 79	313 367
80 až 84	231 966
85 až 89	121 775
90 až 94	25 884
95 a více	6 887
Celkem	10 532 770

Zdroj: ČSSZ, Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění 2010, s. 9.

Dále se PES shodl na závěru, že je nezbytné vytvoření fondového pilíře, který povede k větší diverzifikaci a zvýšení rovnováhy důchodového systému jako celku. PES předložil dvě varianty fondového pilíře, a to z důvodu, že nebylo dosaženo konsensu. (Bezděk, 2010)

Většina členů PES doporučila první variantu, v které doporučují rozdělit současný PAYG na dva samostatné důchodové pilíře. První pilíř by měl být tvořen současným PAYG, do něhož by plynulo 20 p.b. z 23 % sazby pojistného. Základem druhého fondového pilíře by měl být nový fondový pilíř, do něhož by plynuly 3 p.b. z 23 % sazby pojistného. Po spuštění reformy by oba navrhované pilíře byly povinné pro všechny osoby mladší 40 let, starší 40 let by setrvaly plně v PAYG. Výběr pojistného by měla provádět ČSSZ. Investiční činnost důchodových úspor v rámci druhého pilíře by měly spravovat reformované penzijní fondy, investiční společnosti atd., podle výběru účastníka. Uvažuje se i o tom, že bude možnost investice do českých státních dluhopisů, čímž by došlo k ručení za investiční bezpečnost prostředků úvěrovou kredibilitu českého státu. U druhého pilíře nebude možná výplata prostředků jednorázově, ale pouze formou doživotní anuity. Pokud pojištěnec zemře ještě před vznikem nároku na anuitu, budou jeho prostředky z fondu převedeny na penzijní účet oprávněné osoby. U první většinové varianty se komise shodla na existenci třetího pilíře, který má být tvořen životním pojištěním a reformovaným dobrovolným penzijním připojištěním se státním příspěvkem (dále jen PPSP). Přímá podpora státu je zachována právě tímto státním příspěvkem. (Bezděk, 2010)

Méně než polovina členů obhajovala druhou variantu fondového pilíře, která je tvořena pouze dvěma pilíři. První pilíř by měl být opět tvořen současným PAYG, pouze parametricky upraveným podle výše uvedených návrhů první varianty. 23 % pojistná sazba zůstane nezměněna. Provozovateli druhého pilíře by měly být reformované penzijní fondy, ve kterých by státní podpora dosahovala výše 3 p.b. pojistného, ale pouze za podmínky, že účastník bude spořit také minimálně 3 p.b.. Tento pilíř lze aplikovat pouze do výše maximálně trojnásobku průměrné mzdy. Vstup do druhého pilíře nebude povinný, avšak pokud se pro něj účastník rozhodne, bude setrvání i platba pojistného povinná. Účastníkům je v tomto pilíři nabídnuto více penzijních fondů s rozdílnou investiční strategií i rozdílným rizikem, včetně zaměstnaneckých fondů pro zaměstnance rizikových a fyzicky namáhavých profesí. Ti, kteří se nestanou účastníky druhého pilíře, mohou setrvat u stávajících penzijních fondů, a to za současných podmínek. Stejně jako u první varianty budou naspořené prostředky v druhém pilíři vypláceny formou doživotní anuity a při úmrtí účastníka před nárokem na anuitu opět převedeny na penzijní účet oprávněné osoby nebo budou předmětem dědického řízení. Tato varianta se liší v druhém pilíři od první také

v tom, že zaměstnanci v rizikových nebo fyzicky namáhavých profesích si budou moci nechat vyplácet důchody na dobu určitou. (Bezděk, 2010)

2.2 Alternativní návrh důchodové reformy opoziční strany

ČSSD představila svoji vlastní důchodovou reformu, nesouhlasí s vládními závěry a nahlas říká, že pokud vyhraje následující parlamentní volby a stane se vládnoucí stranou, tak bude usilovat o úpravu současné důchodové reformy. Především nesouhlasí se zavedením II. pilíře, kdy návratnost vložených prostředků do tohoto pilíře je nejistá a vyvedení části pojistného z veřejného pojištění oslabí průběžný důchodový systém. ČSSD uvedla vlastní důchodovou reformu, lze ji shrnout do čtyř bodů.

- a) Nutná stabilizace důchodového systému z veřejných zdrojů
- b) Přesné stanovení hranice věku odchodu do důchodu
- c) Upravení dosavadního systému dobrovolného soukromého penzijního připojištění se státním příspěvkem
- d) Propojení důchodové reformy i s jinými součástmi sociálního systému (ČSSD, 2011)

2.2.1 Nutná stabilizace důchodového systému z veřejných zdrojů

ČSSD nesouhlasí s tvrzením, že systém je neudržitelný z hlediska stárnutí populace, což povede k výraznému poklesu poměru počtu ekonomicky aktivních k počtu důchodců. ČSSD tvrdí, že i při velmi pesimistickém scénáři vzroste do roku 2060 počet důchodců na počet ekonomicky aktivních z 38 důchodců na 100 aktivních (2010) na 58 důchodců na 100 ekonomicky aktivních. Dále tvrdí, že v následujících letech se situace bude postupně zlepšovat a že nehrozí situace, kdy by na jednoho důchodce připadal pouze jeden ekonomicky aktivní, což neodpovídá propočtům současné vlády. (ČSSD, 2011)

2.2.2 Hlavní předpoklady a výsledky projekce obyvatelstva ČR

Tabulka 13: Migrační přírůstek v ČR v tis. osob ročně

Varianta	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Minimální	15,6	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Střední	15,6	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
Maximální	15,6	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0

Zdroj: ČSSD, Důchodová reforma ČSSD 2011[online], [vid 2011-12-27, 10:03], dostupné z:
<http://www.cssd.cz/data/files/duchody-0004.pdf>

Tabulka 14: Počet osob v důchodovém věku v poměru k 100 osobám v produktivním věku

Varianta	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Minimální	37,6	41,8	41,2	44,7	54,3	58,3	51,3	47,1	48,1	46,2
Střední	37,6	41,1	39,7	41,7	48,2	49,6	42,5	37,6	36,5	34,9
Maximální	37,6	40,6	38,4	39,4	44,2	44,3	37,6	32,6	30,7	28,9

Zdroj: ČSSD, Důchodová reforma ČSSD 2011[online], [vid 2011-12-27, 10:03], dostupné z:
<http://www.cssd.cz/data/files/duchody-0004.pdf>

Tabulka 15: Počet osob v produktivním věku na 1 osobu v důchodovém věku

Varianta	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Minimální	2,66	2,39	2,43	2,24	1,84	1,72	1,95	2,12	2,08	2,16
Střední	2,66	2,43	2,52	2,40	2,07	2,02	2,35	2,66	2,74	2,86
Maximální	2,66	2,46	2,60	2,54	2,26	2,26	2,66	3,07	3,26	3,46

Zdroj: ČSSD, Důchodová reforma ČSSD 2011[online], [vid 2011-12-27, 10:03], dostupné z:
<http://www.cssd.cz/data/files/duchody-0004.pdf>

Tabulka 16: Počet důchodců na 100 zaměstnaných

Varianta	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Minimální	48,7	52,5	53,4	58,1	66,1	69,7	64,9	61,0	62,0	60,8
Střední	48,7	51,6	50,9	53,7	58,9	60,1	54,5	49,6	48,6	47,4
Maximální	48,7	50,9	49,2	50,5	54,0	53,7	48,0	42,8	40,7	39,1

Zdroj: ČSSD, Důchodová reforma ČSSD 2011[online], [vid 2011-12-27, 10:03], dostupné z:
<http://www.cssd.cz/data/files/duchody-0004.pdf>

Tabulka 17: Počet zaměstnaných na 1 důchodce

Varianta	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Minimální	2,06	1,90	1,87	1,72	1,51	1,43	1,54	1,64	1,61	1,64
Střední	2,06	1,94	1,96	1,86	1,70	1,66	1,83	2,02	2,06	2,11
Maximální	2,06	1,96	2,03	1,98	1,85	1,86	2,09	2,34	2,46	2,56

Zdroj: ČSSD, Důchodová reforma ČSSD 2011[online], [vid 2011-12-27, 10:03], dostupné z:
<http://www.cssd.cz/data/files/duchody-0004.pdf>

ČSSD přiznává, že demografické změny jsou významné, ale nemají mechanické důsledky. Bude záležet také na migraci obyvatelstva, politice zaměstnanosti, na produktivitě společnosti a na přijatých organizačních a fiskálních opatřeních, také na politice rodinné, vzdělávací a zdravotní. (ČSSD, 2011)

Opoziční strana vidí cestu k zajištění dostatečných zdrojů do základního veřejného pilíře důchodového pojištění v následujících opatřeních:

- V úpravě nespravedlivého zvýhodnění zaměstnanců vůči OSVČ ve výši příspěvku na sociální pojištění.
- Financování z jiných zdrojů vdovské, vdovecké, sirotčí a invalidní důchody, jejich vedení na samostatném podúctu důchodového pojištění, ale neuvádí z jakých jiných zdrojů.

- Zvýšení příjmů do sociálního pojištění s využitím dalších daňových příjmů (daňový mix). V tomto případě by dokonce mohlo dojít k vytvoření přebytku na sociálním pojištění.
- Vytvoření rezervního fondu, který by sloužil k vyrovnání nerovnoměrného populačního vývoje mezi lety 2025 a 2070. Zdrojem tohoto fondu by měly být příjmy z privatizace.
- Ponechání současné výše výměrů příspěvků do fondu sociálního pojištění. (ČSSD, 2011)

Hlavní problém současného důchodového systému vidí opoziční strana v tom, že v naší zemi jsou celkové výdaje na důchodový systém nižší, než v zemích se srovnatelným stupněm sociálního a ekonomického rozvoje. (ČSSD, 2011)

Tabulka 18: Mezinárodní srovnání výdajů na sociální ochranu ve stáří jako podílu na HDP

	Důchody	Sociální služby	Celkem
EU 27	11,9	0,5	12,4
ČR	8,4	0,3	8,7
Maďarsko	10,0	0,3	10,3
Polsko	12,4	0,2	12,6
Slovensko	7,3	0,4	7,7
Itálie	14,7	0,1	14,8
Irsko	5,0	0,2	5,2

Zdroj: ČSSD, Důchodová reforma ČSSD 2011[online], [vid 2011-12-27, 10:03], dostupné z: <http://www.cssd.cz/data/files/duchody-0004.pdf>

Opoziční strana také navrhuje pravidelně informovat občany o možné výši jejich starobních důchodů v současnosti a v budoucnosti, udržet průměrnou výši důchodu z veřejnoprávního průběžného pilíře na hranici 40 % průměrné hrubé mzdy a v budoucnu hledat cesty ke zvýšení tohoto poměru. (ČSSD, 2011)

2.2.3 Přesné stanovení věku odchodu do důchodu

ČSSD doporučuje postupné zvyšování věkové hranice nároku na starobní důchod, ale je potřeba tento proces limitovat, především s ohledem na zdravotní stav a zaměstnatelnost občanů ve věku od 60 let výše, při zachovávání současné průměrné délky pobírání důchodu. Dále navrhuje nechávat odchod do důchodu jako náhlý přechod z plného zaměstnání do plného starobního důchodu, ale postupné snižování úvazků zaměstnanců, aby přechod do starobního důchodu byl postupný. Dalším faktorem pro rozhodnutí odejít do starobního důchodu hraje také závislost na socioekonomickém postavení člověka. V následující tabulce můžeme vidět, kolik let se ještě dožije 25letý člověk za předpokladu, že se nezmění úmrtnostní poměry v jeho skupině. (ČSSD, 2011)

Tabulka 19: Naděje na dožití 25letých podle vzdělání (v letech), Česká republika 2002 a 2008

Muži	Základní	Střední bez maturity	Střední s maturitou	Vysokoškolské
2002	39,500	47,900	51,410	58,170
2008	42,730	47,660	54,21 0	62,000
2002/2008	1,082	0,995	1,054	1,066
Ženy				
2002	52,660	53,210	56,870	62,960
2008	55,040	51,300	60,560	67,120
2002/2008	1,053	0,964	1,065	1,066

Zdroj: ČSSD, Důchodová reforma ČSSD 2011[online], [vid 2011-12-27, 10:03], dostupné z:
<http://www.cssd.cz/data/files/duchody-0004.pdf>

ČSSD navrhuje postupné zpružnění podmínek odchodu do důchodu s tím, že bude také upřednostňovat takové systémové nástroje, které budou občany motivovat k prodlužování jejich pracovních aktivit. (ČSSD, 2011)

V následujícím období navrhuje ČSSD vyhodnocovat každých 5 let vývoj zdravotního stavu občanů a vývoj na trhu práce se zaměřením na občany od 60 let a výše a podle daných výsledků přizpůsobovat věk odchodu do starobního důchodu. (ČSSD, 2011)

2.2.4 Upravení dosavadního systému dobrovolného soukromého penzijního připojištění se státním příspěvkem

ČSSD navrhuje sloučit II. a III. pilíř za účasti státní podpory, založenou na státním příspěvku. (ČSSD, 2011)

Dále doporučuje ukončení vyvádění prostředků z průběžného důchodového pilíře, zefektivnění státní podpory dobrovolného pilíře, zvýšit státní příspěvek a tyto naspořené prostředky v penzijních fondech čerpat pouze jako doživotní rentu, nikoliv jednorázové vyplacení při dovršení 60 let. Opoziční strana dále doporučuje více motivovat zaměstnavatele i zaměstnance, aby vkládali větší částky do těchto fondů, prémiovat dlouhodobé spoření, zavedení penzijních plánů na základě životního cyklu zajistit garanci výplaty vložených prostředků. ČSSD navrhuje vytvořit ještě doplňkové penzijní spoření pro zaměstnance, kteří vykonávali delší dobu těžkou fyzickou práci. Tento doplňkový penzijní fond, který by financoval zaměstnavatel, by sloužil k financování předčasných starobních důchodů. (ČSSD, 2011)

2.2.5 Provázání důchodové reformy i s jinými součástmi sociálního systému

ČSSD navrhuje propojení důchodové reformy s politikou zaměstnanosti, bytovou, vzdělávací, ale hlavně populační a rodinnou. Argumentuje tím, že kdo má děti, přispívá do důchodového systému dvakrát. Přispívá jednak svými příspěvky do sociálního pojištění a vychovává děti, které v budoucnu budou také přispívat do sociálního pojištění. Opoziční strana doporučuje mimo již dnes platných úprav jako jsou slevy na dani z příjmů nebo přídavky na děti vyplacené do určité výše příjmu domácnosti následující opatření:

- Vyplácet přídavky na děti všem, bez ohledu na výši příjmu rodiny.
- Při čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené započítávat nejen náhradní dobu pro výpočet starobního důchodu, ale fiktivní příjem, vycházející z předchozí účasti na pojištění.

- Zavedení změny v rodičovské dovolené, která by vedla k větší účasti mužů na péči o dítě.
- Obnovení společného zdanění manželů a sdílení vyměřovacích základů pro výpočet důchodů, pro manžele, kteří vychovávají děti.
- Rozšířit kapacitu jeslí a mateřských školek s ohledem na snadnější péči o dítě a brzké zapojení rodičů do pracovního procesu. (ČSSD, 2011)

3 Švédský důchodový systém

3.1 Důchodová reforma ve Švédsku

Ve Švédsku se podařilo v roce 1998 prosadit důchodovou reformu. Jejím pozitivem byla především velká politická podpora, kde většina stran v parlamentu byla pro důchodovou reformu. Riziko, že po dalších volbách tato reforma zanikne, bylo malé. Základem důchodové reformy byly čtyři cíle:

Prvním cílem byla spravedlnost důchodového systému. Před prosazením důchodové reformy nebyl systém spravedlivý, protože vycházel pouze z patnácti let nejlepších příjmů a k plné penzi postačovalo pouze 30 let zaměstnání. Existovali zaměstnanci, kteří během aktivního života pracovali na vyšším místě pouze několik let a měli tedy vysoký příjem po dobu setrvání na této pozici, a naproti tomu existovali zaměstnanci, kteří po celý aktivní život pracovali s průměrným příjmem. (Krebs, 2009)

Druhým cílem byla transparentní redistribuce prostředků. V tomto případě se jedná především o občany, sloužící v armádě, čerpající mateřskou dovolenou, doplňující si vyšší vzdělání nebo jsou nemocní, nezaměstnaní či invalidní. Jde o to, aby jejich důchod nebyl na hranici chudoby a aby tito občané měli garantován důchod ze státních prostředků. (Krebs, 2009)

Dalším cílem byla finanční stabilita, která musí brát v potaz stále rostoucí průměrnou délku života, nižší porodnost a také nestálou úroveň reálného růstu ekonomiky. Původní důchodový systém byl založen na tom, že kolik odvedou pracující, tolik dostanou starobní důchodci, bez ohledu na to, kolik to bude činit. Proto se zavedl Notional Defined Contribution (dále jen NDC) a Financially Defined Contribution (dále jen FDC). Tyto systémy předpokládají, že rozhodnutí jednotlivce ve věci práce a penze předurčí výši individuální renty. NDC se považuje za první pilíř s virtuálními individuálními účty na principu PAYG, jejichž hodnota představuje budoucí nárok. Příjmy se evidují

od roku 1960. FCD představuje druhý pilíř, do něhož si lidé povinně spoří na privátní penzi u penzijního fondu. Tento pilíř je malý v poměru podílu na penzi. (Krebs, 2009)

Posledním cílem důchodové reformy bylo vytvořit finanční úspory, které budou spravovány privátními finančními institucemi. (Krebs, 2009)

Celková výše odvodů z hrubé mzdy do systému činí 18,5 %. Z toho 16 % (8 % zaměstnanec a 8 % zaměstnavatel) se platí do NDC a 2,5 % do povinného systému FDC. Jednotliví občané si mohou vybrat z cca 700 fondů, kterým dávají do správy své individuální úspory. Každý účastník si může vybrat až pět fondů. Většina prémiových fondů investuje do akcií jak doma, tak v zahraničí. To je ale jedna z možných příčin, proč je většina fondů ztrátová. Přejed mezi jednotlivé fondy není zakázán a je bezplatný. Samotné provize jednotlivých fondů za zprostředkování přechodu k jinému fondu nejsou nikterak vysoké, a náklady samotného fondu na tuto činnost také nejsou vysoké. Nový systém je do praxe uváděn postupně. Například, osoba narozená v roce 1934 pobírá penzi spočtenou z 20% podle nového systému a 80% podle původního systému. Občané narození od roku 1954 budou pobírat penzi už jen podle nového systému. I ve Švédsku je třetí průběžný systém, který je doplňkový a dobrovolný. Funguje buď na bázi životního pojištění, nebo mezi zaměstnanci a zaměstnavateli existují zaměstnanecké fondy, ve kterých se stát neúčastní. Ve Švédsku existuje garance minimálního důchodu, který zajišťuje životní minimum občana. (Krebs, 2009)

Výše penze se vypočítává jako poměr zůstatku na účtu a předpokládané doby dožití. Zde se bere věk dožití u žen a mužů jako průměr, nezohledňuje se pohlaví. Systém je založen na pojistně-matematických zásadách. Důchodový systém počítá s pojistně-technickou úrokovou mírou, která je ve výši 1,6 %. Výše penze není fixní, ale každý rok je upravována na základě inflace, aktuálního růstu reálných mezd a přizpůsobena pojistně-technickou úrokovou mírou. (Krebs, 2009)

Odchod do důchodu je ve Švédsku stanoven na 65 let s tím, že je možné odejít do předčasného důchodu v 61 letech při snížení penze. Legislativa dává právo lidem odejít do důchodu až v 67 letech a to za cenu poskytnutých daňových úlev a navýšení budoucí penze. (Krebs, 2009)

Švédský důchodový systém je považován ve světě za systém na vysoké úrovni. Lze to ukázat na studii společnosti Mercer, která hodnotila v sestavování indexu přiměřenost, udržitelnost a integritu penzijního systému. Čím větší byla hodnota indexu (maximálně 100), tím lepší byla přiměřenost, udržitelnost a integrita penzijního systému. Podle tabulky č. 20. se Švédsko umístilo na třetím místě a zanechalo za sebou takové země, jako jsou Spojené státy americké nebo Japonsko. Další výhodou tohoto systému je, že klade větší odpovědnost na jednotlivce při přípravě na důchod. Nevýhodou systému je, že nedokáže předpovědět budoucí důchodové dávky, protože je závislý na příspěvcích. Systém příliš neřeší problémy se stárnutím obyvatelstva. I přes tato negativa se dá říci, že tento systém je jeden z nejlepších, které v praxi fungují. (Krebs, 2009)

Tabulka 20: Melbourne Mercer Pension Global Index – index hodnotící přiměřenost, udržitelnost a integritu penzijního systému

Země	Výsledný index
Nizozemí	76,1
Austrálie	74,0
Švédsko	73,5
Kanada	73,2
Velká Británie	63,9
USA	59,8
Chile	59,6
Singapur	57,0
Německo	48,2
Čína	48,0
Japonsko	41,5

Zdroj: Melbourne Mercer Pension Global Index

3.2 Srovnání českého a švédského důchodového systému

Jednou ze základných odlišností švédského důchodového systému je to, že ve Švédsku se na důchodové reformě domluvila většina politických stran, což u nás tak nebylo. Opoziční ČSSD, Komunistická strana Čech a Moravy, ale i vládní strana Věci veřejné mají k důchodové reformě výhrady. Je nutné věnovat pozornost riziku, že po parlamentních volbách, které se mají konat v roce 2014, může vládnout levice, která už nyní nahlas říká, že současnou důchodovou reformu pozmění. To vyvolává nedůvěru občanů ČR v důchodovou reformu, hlavně ve II. důchodový pilíř.

Stejně jako v ČR je ve Švédsku důchodový systém postaven na třech pilířích. Rozdíl v prvním důchodovém pilíři, který se také nazývá průběžný systém na principu PAYG, spočívá v tom, že pojištěnci ve Švédsku vědí, kolik naspořili na virtuálních individuálních účtech a mohou si spočítat již před nárokem na starobní důchod, v jaké výši bude jejich příjem z průběžného důchodového systému, při předpokládané době dožití. V ČR taková možnost není. U nás lze žádat jednou ročně ČSSZ o výpis, ve kterém se dovíme celkovou dobu sociálního pojištění a výši příjmů v jednotlivých letech, ale nedozvíme se budoucí výši starobního důchodu.

Ve Švédsku existuje povinnost spořit si v II. pilíři. U nás je tento pilíř dobrovolný, a proto není jisté, kolik se účastní pojištěnců. V ČR existuje riziko, že se II. pilíře účastní malý počet pojištěnců. To by znamenalo, že by pro většinu pojištěnců byl systém pouze dvou pilířový a příjmy budoucích starobních důchodců by byly opět hrazeny z velké části z průběžného systému, a to za předpokladu, že se několikanásobně nezvýší odvody na penzijní připojištění se státním příspěvkem.

Dále se důchodové reformy v obou zemích shodují v bodě, který zajišťuje vytvoření finančních úspor, které budou spravovat privátní finanční instituce. Ve Švédsku se jedná o FDC a v ČR o druhý důchodový pilíř. Rozdílnost u těchto privátních institucí je v počtu. Zatímco ve Švédsku je cca 700 různých fondů v ČR budou z počátku nabízet druhý

důchodový pilíř současné penzijní fondy, kterých existuje 10. Dalším společným cílem důchodové reformy je vytvoření finanční stability, která má brát v potaz stále rostoucí průměrnou délku života, nízkou porodnost a také nestálou úroveň reálného růstu ekonomiky. V neposlední řadě byl cíl důchodové reformy spravedlnost důchodového systému. U nás toto řeší malá důchodová reforma, která vešla v platnost 30. 9. 2011.

Na rozdíl od nás nezná Švédsko náhradní dobu pojištění. Příklad: v ČR se pro výpočet doby pojištění na starobní důchod při pobírání podpory v nezaměstnanosti počítá náhradní doba pojištění ve výši 80 %. Dalším rozdílem je garance minimálního důchodu. V ČR je při splnění počtu let pojištění garantován důchod, a to z pevné složky, která je pro rok 2012 stanovena ve výši 2 270 Kč a z pohyblivé složky, která musí činit minimálně 770 Kč. Ve Švédsku je garance minimálního důchodu, který zajišťuje životní minimum občana.

Ve třetím důchodovém pilíři se reformy odlišují v tom, že existují zaměstnanecké fondy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, a to se u nás zatím nevyskytuje.

Ve Švédsku je nárok na odchod do starobního důchodu v 65 letech, u nás je to v současnosti o trochu méně. Jak ale víme z důchodové reformy, budeme se této hranici (65 let) každý rok přibližovat a dokonce ji i překročíme. I ve Švédsku je možné odcházet do předčasného důchodu, a to v 61 letech, při snížení penze.

Úspěch důchodové reformy a finanční udržitelnost důchodového systému bude záležet na mnoha faktorech, mezi které můžeme zařadit hospodářské výsledky soukromých fondů ve druhém a třetím důchodovém pilíři, výši porodnosti, dále bude záležet na tom, jaký bude HDP, jaká bude ochota pojištěnců se aktivně účastnit ve třetím důchodovém pilíři a v ČR i ve druhém důchodovém pilíři.

4 Hodnocení návrhů důchodové reformy

4.1 Hodnocení návrhu vlády

Současná vláda ČR schválila malou důchodovou reformu, kde mimo jiné dochází k postupnému zvyšování věku, ve kterém se odchází do důchodu, a také ke sjednocení věkové hranice mužů a žen. Toto rozhodnutí lze vnímat jako pozitivní, protože se průměrná délka života neustále prodlužuje a je pravděpodobné, že tak tomu bude i nadále. Z ekonomického hlediska se jeví jako nemožné, aby občané trávili v pracovním procesu cca pouhých 40 let (od 20 let do 60 let věku), při prodlužování průměrného věku dožití. Většině populace by se to určitě líbilo, ale není to možné z hlediska financování starobních důchodů. Jak již bylo uvedeno dříve, v současné době dochází každý rok k 30miliardovému schodku ve výběru pojistného na starobní důchody. Dalším pozitivním krokem současné vlády je vytvoření II. pilíře. Nelze se spoléhat pouze na státní průběžný systém a na penzijní připojištění se státním příspěvkem, kde průměrná měsíční částka vložená účastníkem dosahuje pouze něco málo přes 400 Kč. Kladně lze hodnotit to, že tento II. pilíř budou spravovat soukromé penzijní fondy, které mají více možností investování a nebudou mít povinnost zachovat minimálně nulové zhodnocení prostředků za daný rok. Každý účastník má možnost si zvolit ze čtyř typů fondů od méně rizikového až po více rizikový fond. Je však otázkou kolik, pojištěnců v produktivním věku se zúčastní II. pilíře, jelikož tento pilíř je dobrovolný. V současné vládě však nedošlo ke shodě, a proto se tento pilíř stane nepovinným, i přes doporučení PES. Aby se do II. pilíře občané nebáli vstoupit a zavázat se, že v něm setrvají do doby, než dosáhnou nároku na starobní důchod, záleží velmi na komunikaci vlády ČR s občany. Informovanost o II. pilíři je velmi důležitá, protože se z něho nelze vyvázat. Je možné, že někteří méně ekonomicky vzdělaní občané se budou bát vstoupit do daného pilíře, jelikož se budou obávat ztráty svých úspor. Na druhé straně, ti ekonomicky vzdělanější budou více spoléhat na sebe a místo toho, aby odváděli ze své hrubé mzdy každý měsíc 2 % do II. pilíře, budou tyto 2 %, nebo i více, investovat sami, ať už do akcií, dluhopisů nebo do nemovitosti či jiných komodit. Podle mého názoru bude velmi těžké přesvědčit občany, aby se zavázali do II. pilíře. Nejen, že opoziční ČSSD má negativní názor na tento pilíř, ale i někteří politici ze současné vládní koalice nevidí II. pilíř za těchto podmínek za nejšťastnější

řešení. Pro občany bude hrát roli při rozhodování také to, že pokud budou účastníky II. pilíře, bude se jim po dobu výdělečné činnosti počítat procento pojištění za každý rok 1,2 % místo současných 1,5 %. To znamená, že důchod z I. pilíře bude menší, než kdyby nevstoupili do II. pilíře. Velmi bude záležet na tom, jak bude daný fond určité společnosti hospodařit. Občané ČR jsou velice konzervativní a po určitých zkušenostech, například z dob privatizace státního majetku, velice nedůvěřiví ve spravování majetku v soukromých fondech. Ekonomicky aktivní občané by se mohli obávat o své finanční prostředky, o které by mohli přijít např. z důvodu špatného hospodaření fondu nebo při změně politického složení vlády, jak se tomu stalo například v Maďarsku, kde se soukromé fondy zestátnily. V současné době důvěryhodnosti II. pilíře nenahrává ani situace v Evropské unii (dále jen EU) a v eurozóně, jejichž státy jsou velice předlužené a nestabilní.

Ve vládní reformě důchodového pojištění chybí podpora rodin s dětmi, respektive podpora zvýšení porodnosti. Jak je uvedeno v tabulce č. 21, počet dětí narozených za posledních 20 let je velmi nízký.

Tabulka 21: Počet živě narozených dětí v daných letech

Rok	Živě narozených
1951	185 570
1960	128 879
1970	147 865
1974	194 215
1975	191 776
1976	187 378
1979	172 112
1980	153 801
1981	144 438
1989	128 356
1990	130 564
1991	129 354
1995	96 097
1998	90 535
1999	89 471

2000	90 910
2001	90 715
2002	92 786
2003	93 685
2004	97 664
2005	102 211
2006	105 831
2007	114 632
2008	119 570
2009	118 348
2010	117 153

Zdroj: Český statistický úřad, Demografická ročenka ČR 2010 [online], [vid 2012-02-14, 11:09], dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/28003FC3F3/\\$File/401911rr01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/28003FC3F3/$File/401911rr01.pdf)

Stát se dívá na výchovu dětí jako na soukromou věc každého jednotlivce. To je sice do určité míry pravda, ale měl by si uvědomit, že pokud nebude více podporovat porodnost, která je nízká, bude v budoucnu složité udržet důchodový systém na dnešní úrovni, kdy průměrná penze tvoří cca 40 % průměrné hrubé mzdy. Stát by měl odlišit, kolik daný občan vychoval dětí, a to buď různým věkem nároku na důchod, nebo s ohledem na výši starobního důchodu. Například, kdo vychoval tři a více dětí, mohl by odejít v 60 letech, a kdo nevychoval žádné dítě, tak by nárok na odchod do starobního důchodu měl až v 66 letech a podobně. Nebo jiná varianta: kdo vychoval tři a více dětí, bude mít důchod z I. pilíře vyšší o 10 % než ten, kdo za stejných podmínek pro přiznání starobního důchodu nevychoval žádné dítě. Další možností, jak podpořit zvýšení porodnosti, je opětovné zavedení porodného a přídavků na dítě pro všechny rodiny, bez ohledu na příjem dané rodiny, zvýšení slevy na dítě (v současnosti 1 117 Kč), zvýšení rodičovského příspěvku a zavedení povinnosti zaměstnávat ženy i muže na zkrácený pracovní úvazek, jako je tomu u povinnosti zaměstnávat určité procento zdravotně postižených. Pokud nezaměstnávají, tak odvádějí státu určitou finanční kompenzaci.

Podpoření zvýšení porodnosti je celá řada, určitě by v počátcích došlo k zatížení státního rozpočtu, ale v budoucnu by se tato investice vrátila v podobě odvodů pojistného.

V současné době se počet obyvatel ČR zvyšuje; to je zapříčiněno hlavně díky přistěhovalcům z cizích zemí. Jak ukazuje tabulka č. 22, jedná se hlavně o Slováky, Ukrajince, Vietnamce a Rusy. Na tento stav se ale nelze spoléhat. Do budoucna bude velmi záležet na životní úrovni obyvatel a na nezaměstnanosti v ČR.

Tabulka 22: Počet cizinců a jejich věková struktura podle (ne)příslušnosti k Evropské unii k 31. 12. 2010

Věk	Pohlaví	0 – 19	20 – 24	25 – 39	40 – 54
Členové Evropské unie	Muži	5 069	4 247	34 166	24 306
	Ženy	4 825	4 020	25 873	10 335
Nečlenové Evropské unie	Muži	22 862	16 124	65 784	47 497
	Ženy	21 885	13 431	47 908	31 800

Věk	Pohlaví	55 – 59	60 – 64	65 a více	Celkem
Členové Evropské unie	Muži	5 044	3 255	4 166	80 253
	Ženy	4 144	2 562	2 562	55 155
Nečlenové Evropské unie	Muži	6 154	2 926	2 611	163 958
	Ženy	4 232	2 335	3 334	124 925

Zdroj: Český statistický úřad, Život cizinců v ČR, s. 34

Tabulka 23: Pět nejčastějších státních občanství z EU v ČR

Pořadí	Státní občanství	Muži	Ženy
1	Slovensko	38 732	33 048
2	Polsko	8 571	9 671
3	Německo	10 915	2 956
4	Bulharsko	4 378	2 549
5	Rumunsko	2 846	1 564
	Celkem	80 256	55 155

Zdroj: Český statistický úřad, Život cizinců v ČR, s. 36

Tabulka 24: Pět nejčastějších státních občanství mimo EU v ČR

Pořadí	Státní občanství	Muži	Ženy
1	Ukrajina	70 901	53 380
2	Vietnam	35 401	24 888
3	Rusko	14 628	17 179
4	Moldavsko	5 459	3 401
5	Spojené státy americké	3 729	2 345
	Celkem	163 985	124 925

Zdroj: Český statistický úřad, Život cizinců v ČR, s. 36

Výchova dětí je sama o sobě velmi finančně nákladná, ale není to pouze o penězích, jde také o zodpovědnost, kterou lze jen těžko vyčíslit penězi. Je nespravedlivé, že občan, který nevychoval žádné dítě a mohl veškeré své příjmy utrácet za svoje potřeby, ať už si dopřával luxusu, peníze investoval do cestování nebo do jiných koníčků, dostává stejný starobní důchod z I. pilíře jako ten, kdo zodpovědně vychovával děti, staral se o ně, zaplatil jim vzdělání, lékařskou péči, připravil je na samostatný život a poskytl jim jiné náklady, ať už v penězích vyčíslitelné či nevyčíslitelné. Vláda by měla jednoznačně říci, že pokud nebude občan vychovávat děti, tak nemůže počítat se stejnou výší důchodu, jako občan, který děti vychovává. A proto by si bezdětní měli na starobní důchod více spořit ve II., či III. pilíři nebo sami investovat tak, aby na stáří byli dobře zajištěni. Ten, kdo vychoval nějaké dítě, by měl mít vyšší starobní důchod z I. pilíře než bezdětný.

Jeden z dalších nedostatků vládní reformy je fakt, že není kladen dostatečný důraz na to, že se občané budou muset v daleko větší míře podílet v budoucnosti na starobních důchodech i z vlastních zdrojů. Vláda sice říká, že dosavadní systém je neudržitelný, ale velké množství občanů to bere na lehkou váhu a tvrdí, že co bude za 30 nebo 40 let je daleko a dnes to je předčasné řešit. Vláda by měla také zdůraznit, že jednou z dobrých investicí každého občana je mít vlastní bydlení, ať už se jedná o byt nebo rodinný dům. Není pravděpodobně reálné, aby každý občan vlastnil nějakou nemovitost, ale čím více občanů bude vlastnit dům či byt, o to bude mít menší náklady na bydlení, až dosáhne starobního

důchodu. Takový občan lépe vyjde s menším důchodem než ten, který bude platit ze svého důchodu ještě nájem. Jak ukazuje i tabulka č. 25, kde jsou uvedeny základní úrokové sazby České národní banky (dále jen ČNB), jsou v současné době úrokové sazby hypotečních úvěrů nejnižší za posledních několik let.

Tabulka 25: Vývoj úrokových sazeb vyhlášených ČNB

Platná od	(%)
8. 12. 1995	11,30
21. 6. 1996	12,40
18. 6. 1997	25,00
20. 3. 1998	15,00
18. 1. 1999	8,75
23. 2. 2001	5,00
1. 2. 2002	4,25
31. 1. 2003	2,50
25. 6. 2004	2,25
28. 1. 2005	2,25
28. 7. 2006	2,25
1. 6. 2007	2,75
8. 2. 2008	3,75
6. 2. 2009	1,75
7. 5. 2010	0,75
1. 6. 2011	0,75

Zdroj: Česká národní banka, Měnová statistika [online], [vid 2012-02-15, 8:06], dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/faq/jak_se-vyvijela_dvotydeni_repo_sazba_cnb.html

Podle zákona č. 58/1992 Sb., si lze odečíst úroky z úvěru z daně z příjmu fyzických osob. Je možné, že občan, který se o sebe nebude moci postarat sám, např. z důvodu špatného zdravotního stavu, jeho děti nebudou moci nebo nechtějí rodičům pomáhat, anebo občan nebude mít žádné děti, bude muset využít nějakou sociální službu. Ať se bude jednat o domov pro seniory, hospicové nebo jiné zařízení, vždy jsou tyto služby prováděny

za úhradu. Na úhradu těchto služeb by klient mohl použít mimo svého starobního důchodu ještě prostředky z pronájmu nemovitosti, ve které žil do doby, než se mu zhoršil jeho zdravotní stav. Další možností je danou nemovitost prodat a ze získaných prostředků hradit zdravotní a ošetrovatelskou péči. V tomto ohledu je vlastní bydlení velkou výhodou.

Další variantou, jak se finančně zajistit na stáří, je možnost investovat během ekonomicky aktivního života do cenných papírů, nemovitostí nebo různých komodit. Je samozřejmé, že každý občan není finančně tak dobře gramotný, aby mohl sám investovat, ale existují finanční poradci nebo osobní bankéři, kteří mohou být v této problematice velice nápomocni. Nemusí se jednat o milionové částky, které se investují. Důležité je začít brzy pravidelně investovat, nejraději hned při prvním roce zaměstnání. Není příliš dobré investovat až po 50 letech věku, protože do nároku vzniku starobního důchodu zbývá 10, maximálně 15 let a tím pádem je čas na zhodnocení prostředků krátký. Dále není dobré provádět příliš riskantní investice v době, kdy se blíží věk pro odchod do důchodu. Pokud by přeci občan investoval do rizikovějších aktivit, mohlo by hrozit, že prostředky, které investoval, budou mít zápornou výnosnost a nezbude mu čas na zhodnocení, protože mu již nastal nárok na starobní důchod.

Vláda by měla jednoznačně vysvětlit, že každý občan je sám za sebe zodpovědný, a že záleží na každém občanovi, jakou bude mít výši starobního důchodu. Jestli bude spoléhat pouze na I. pilíř, bude se muset smířit s nižším důchodem, a tím pádem i s možným snížením životní úrovně. Stát může nastavit podmínky pro získání takových finančních příjmů ve starobním důchodě, které zajistí důstojné stáří, ale v první řadě záleží na každém občanovi, jaká bude výše jeho příjmů v penzi, zda si chce přispět na důchod výchovou dětí nebo investováním peněz.

4.2 Hodnocení PES

PES doporučil postupné prodlužování věku odchodu do starobního důchodu, což jak bylo popsáno v předešlé kapitole, lze považovat za rozumné doporučení. PES dále doporučil snížit pojistnou sazbu z hrubé mzdy z 28 % na 23 % a tento propad výběru pojistného dorovnat sjednocením DPH na 19 %. To by podle PES přineslo ročně navíc 50 miliard Kč. Vláda nakonec rozhodla snížit pojistné z 28 % na 25 %. Dalším doporučením bylo stanovení zavedení II. pilíře, který by byl povinný pro všechny ekonomicky aktivní občany. Bohužel, jak již bylo uvedeno v předešlé kapitole, vláda rozhodla o dobrovolném vstupu. Při povinném vstupu do tohoto pilíře, by bylo zajištěno hned po jeho spuštění několik milionů účastníků a jednotlivé fondy by mohly ihned investovat a nečekat na to, kolik účastníků se v daném pilíři zúčastní. Protože vláda rozhodla o dobrovolném vstupu do II. pilíře, budou jednotlivé fondy těžko odhadovat nový počet účastníků v každém roce. Podle toho se jejich investiční strategie bude těžko plánovat. Kdyby vláda rozhodla podle doporučení PES, bylo by ve II. pilíři zajištěno větší množství peněz než při dobrovolném vstupu. Tento systém by byl větším přínosem pro důchodovou reformu, protože by zajišťoval další příjem všem aktivním občanům při dovršení důchodového věku. Podle rozhodnutí vlády nastává riziko, že velká část občanů nevstoupí do druhého pilíře a bude i nadále spoléhat na stát, tedy na I. pilíř, popřípadě na III. pilíř. Tím by se vlastně velké části občanů důchodová reforma téměř nedotkla, kromě prodlužování věku pro odchod do důchodu a zvýšení státního příspěvku do penzijních fondů.

PES také doporučil snížit pojistné z hrubé mzdy z 28 % na 23 %, a to tak, že by 20 % hrubé mzdy zůstalo v I. pilíři a 3 % by se přesunuly do II. povinného pilíře. Při spuštění reformy by oba pilíře byly povinné pro všechny občany mladší 40 let a osoby starší 40 let by setrvaly ve stávajícím I. pilíři, do kterého by se odvádělo 23 % z hrubých mezd. Vláda však rozhodla o jiné variantě, což nezaručuje příliš přínosnou důchodovou reformu. PES také doporučil, aby III. pilíř byl tvořen stávajícím penzijním připojištěním se státním příspěvkem a životním pojištěním, které by bylo jistě dalším významným zdrojem pro financování starobních důchodů. I tak nadále bude platit, že životní pojištění je dobrovolné.

Pokud by se vláda držela doporučení PES, bylo by financování starobních důchodů vícezdrojové a důchodovému systému by to pravděpodobně prospělo. Jednalo by se o povinný I. a II. pilíř, dále pak penzijní připojištění se státním příspěvkem, životní pojištění a ještě individuální investování každého účastníka, například do cenných papírů nebo nemovitostí. Neméně důležitým doporučením je podpora rodin s dětmi, jak bylo popsáno v kapitole 4. 1 *Hodnocení návrhu vlády*.

4.3 Hodnocení návrhu opoziční strany

Opoziční ČSSD navrhuje přesné stanovení věku pro odchod do důchodu. Lze předpokládat, že není možné přesně stanovit věk odchodu do důchodu, jelikož je důležité brát ohled na postupné prodlužování věku dožití. Nikdo neví, jaká průměrná délka dožití bude za 30 nebo dokonce za 50 let. Lze se jen domnívat, jaký bude vývoj dožití. Za 20 nebo 30 let může dojít k přehodnocení věku pro odchod do starobního důchodu. Dále ČSSD nesouhlasí se zavedením II. pilíře, a to v jakékoliv formě, a doporučuje pouze zanechání I. pilíře ve stávající podobě. ČSSD tvrdí, že není třeba dělat závratné změny v důchodovém pojištění. Po prostudování zprávy PES, údajů ČSSZ, MPSV, MF, Českého statistického úřadu (dále je ČSÚ), Asociace penzijních fondů a dalších institucí lze pouze potvrdit názor, že je třeba provést důchodovou reformu ve větším rozsahu, než jak to vidí ČSSD. Opoziční strana hledá další zdroje spíše na straně státu nebo zaměstnavatelů, než aby se více podíleli samotní pojištěnci. Větší podíl samotných pojištěnců na starobním důchodu spíše odmítá. ČSSD navrhuje vytvoření rezervního fondu, který by byl tvořen z prostředků ze zprivatizovaných podniků. Toto řešení je pouze krátkodobé, protože státních podniků, které by bylo možné privatizovat, již není mnoho. Privatizovat např. České energetické závody (dále jen ČEZ) nebo jiné státní či polostátní podniky v době, kdy EU nevykazuje nejlepší ekonomické výsledky, by bylo s největší pravděpodobností finančně nevýhodné a majetek firem by byl nejspíš prodán pod cenou.

I kdyby se podařilo prodat státní firmy za velice slušnou cenu, získané prostředky by se zcela jistě brzy vyčerpaly. Jiná situace by nastala v roce 1995, kdy velkou část podniků vlastnil stát, tehdy by se o takovém řešení dalo uvažovat. Ale dnes, v době kdy drtivá část státních podniků je zprivatizována se s privatizací dalších státních podniků myslím nedá počítat. Nehledě na to, že například ČEZ, ale i jiné státní podniky přinášejí státu příjem ve formě vyplacených dividend. Dalším návrhem ČSSD, jak naplnit sociální pojištění, je využití dalších daňových příjmů. Jednalo by se především o zavedení progresivní DPFO. Takže místo toho, aby si občané s vyššími příjmy spořili například do svého penzijního připojištění se státním příspěvkem nebo na životní pojištění anebo do cenných papírů, tak by přispívali do průběžného systému všem účastníkům. Návrhy ČSSD vedou spíše k tomu, aby občané spoléhali více na stát, než aby sami za sebe převzali zodpovědnost. Určitá podpora starších občanů ze strany státu by být měla, ale lze potvrdit, že nemůže být téměř 100 %, protože to s největší pravděpodobností nelze pouze státem ufinancovat.

Dalším doporučením opoziční strany je zvýšit státní příspěvek do penzijního připojištění a motivovat zaměstnance a zaměstnavatele, aby vkládali větší dávky do těchto fondů. Zvýšení státního příspěvku do penzijních fondů se jeví jako pozitivní krok a jak víme, vláda rozhodla, že od roku 2013 tak také učiní. Dnes je maximální příspěvek ze strany státu 150 Kč měsíčně, pokud účastník vkládá 500 Kč měsíčně. Od roku 2013 se má zvýšit státní příspěvek až na 230 Kč měsíčně při vkladu účastníka 1000 Kč. Tímto krokem by mělo dojít k větší motivaci zaměstnanců.

Je také třeba motivovat zaměstnavatele, aby přispívali svým zaměstnancům na penzijním připojištění. Proto je potřebné více rozpracovat způsoby, jakými k tomu zaměstnavatele přimět. Pokud by totiž zaměstnavatel odváděl menší sociální pojištění za zaměstnance, nastal by propad ve výběru a tím následně menší příjmy v I. pilíři. Další variantou je odpis příspěvku firem z jejich daní. Dnes je však na trhu velké množství firem, které daně odvádějí minimálně nebo vůbec, a to proto, že nevykazují zisk. Dnes zaměstnavatelé přispívají zaměstnancům na penzijní připojištění z fondu kulturních a sociálních potřeb, kam například u příspěvkových organizací zpravidla odvádí zaměstnavatel 1 % z hrubých mezd. Když vezmeme v úvahu, že průměrná mzda v příspěvkové organizaci (ať to jsou

třeba sociální služby nebo technické služby) je 25 000 Kč, tak jedno procento představuje 250 Kč. Většina těchto zaměstnavatelů přispívá zaměstnancům z tohoto fondu ještě na stravování nebo kulturní, popřípadě sportovní akce. Zde vidíme, že u příspěvkových organizací, které jsou zřízeny městem nebo krajem, není moc velký prostor na přispívání zaměstnancům zaměstnavatelem. U soukromých firem je prostor na přispívání na penzijní připojištění větší, ale výše příspěvku záleží na zaměstnavateli, event. na kolektivním vyjednávání s odbory.

Dále ČSSD doporučuje provázání důchodové reformy i s jinými součástmi sociálního pojištění. Jedná se o podporu rodin a tento návrh se shoduje s doporučením PES, ale zájem o tuto problematiku je u současné vlády v pozadí. Opoziční strana doporučuje opětovné zavedení společného zdanění manželů. Tento návrh se mi jeví jako pozitivní, protože jeden z manželů se může naplno věnovat výchově dětí a druhý kariéře a jsou daňově zvýhodněni.

Dalším doporučením je sdílení vyměřovacích základů pro výpočet důchodů pro manžele, kteří vychovávají děti. S tímto návrhem lze souhlasit, ale pouze v případě, že je jeden z rodičů na rodičovské dovolené. Při nástupu do zaměstnání po rodičovské dovolené by se měl vyměřovací základ počítat již u každého z manželů zvlášť. Jeví se mi to jako spravedlivější, protože pokud má každý z manželů jiný příjem, byl by jeden z nich do konce svého ekonomicky aktivního života zvýhodněn a druhý naopak znevýhodněn.

Dalším návrhem, který je nabízen ČSSD, je bytová výstavba. Nespecifikuje, zda se jedná o nájemní byty nebo byty v osobním vlastnictví, popřípadě zda se má jednat o družstevní byty. Pokud by se jednalo o nájemní bydlení, moc by to neřešilo důchodovou reformu, protože by občané platili nájem po celý život a o to méně by si spořili na důchod a ještě k tomu by nebyli vlastníky bytů. Nájemníci by získali maximálně to, že do nemovitostí nemusí investovat a udržovat je. Pokud by se jednalo o vlastní nebo družstevní bydlení, jeví se to jako dobrá investice na stáří. O tomto tématu je podrobně psáno v kapitole 4. 1 *Hodnocení návrhu vlády*.

Poslední dva návrhy, které ČSSD doporučuje, se týkají podpory vzdělání a politiky zaměstnanosti. Co se týká podpory vzdělání, je v současné době na dobré úrovni. Za posledních 10 let se zvýšil počet vysokoškoláků, dnes se i podprůměrný žák základní školy dostane na střední školu s maturitou a i proto začíná být na trhu práce nedostatek některých absolventů učňovských oborů. I z tohoto důvodu je třeba provést také reformu školství. V posledním návrhu je řešena podpora politiky zaměstnanosti. Určitě je dobré se tímto tématem zabývat i nadále v budoucnu. Současná vláda se snaží například o snížení nákladů na zaměstnance pro zaměstnavatele. Čím levnější bude pracovní síla, tím větší bude zájem firem o zaměstnance, protože výrobky budou levnější a firmy budou konkurenceschopnější. Tato podpora je myšlena jak pro malé podnikatele, tak i pro větší firmy, ať tuzemské nebo zahraniční.

Z ekonomického hlediska se návrh opoziční ČSSD projevuje jako málo propracovaný a ze všech tří popisovaných návrhů (vládní, PES, ČSSD) nejméně dotažený. Jako optimální se mi jeví návrh PES, kde je důchodová reforma propracovaná ze širšího pohledu. Vláda při sestavování důchodové reformy vycházela ze zprávy PES, ale po koaličních jednáních je vládní důchodová reforma v jiném znění, než jak ji předložila PES. Největší riziko schválené důchodové reformy spatřuji v dobrovolném vstupu do II. pilíře, protože může nastat situace, kdy se do II. pilíře i přes snahy vlády zapojí minimum účastníků, a tím by se do důchodového systému nezapojil další možný zdroj financování. To by znamenalo velký neúspěch důchodové reformy. Věřím, že další úprava stávající důchodové reformy by stála za úvahu.

5 Dopady důchodové reformy na makroekonomické prostředí firem

5.1 Dopady důchodové reformy na makroekonomické prostředí firmy podle návrhu vlády

Při vládní variantě důchodové reformy se do II. pilíře odvádějí 3 % z hrubých mezd. Z důchodového pojištění, které v současnosti činí 28 % z hrubých mezd se po zavedení II. pilíře bude odvádět na důchodové pojištění v I. pilíři pouze 25 %. Tento výpadek ve výběru důchodového pojištění chce vláda dorovnat ve výběru DPH a to tak, že dojde ke zvýšení nižší sazby DPH ze současných 10 %, v roce 2012 na 14,5 % a od roku 2013 na 17,5 %. Vyšší sazba DPH se má od roku 2013 snížit ze současných 20 % na 17,5 %, tím by došlo ke sjednocení DPH na 17,5 %. Tímto opatřením by se měly zvýšit ceny u potravin, léků, výstavby bytů a rodinných domů, hromadné dopravy, vodného a stočného, služeb, knih, vstupného do kulturních zařízení a dalších výrobků či služeb. Naopak by mělo dojít ke snížení u položek, jako jsou osobní auta, nábytek, elektrospotřebiče, textilní výrobky, pohonné hmoty, energie a další položky. Pokud tedy dojde ke sjednocení DPH na 17,5 %, hrozí zdražení základních výrobků a služeb jako jsou potraviny, léky a poplatky spojené s bydlením. Na firmy to bude mít několik dopadů. Hrozí, že kupní síla spotřebitelů se stane menší.

Firmy se budou muset snažit hledat rezervy v nákladech, aby dané výrobky nebo služby nemusely zdražit o celé zvýšené DPH. Dále firmy určitě budou muset, pokud chtějí udržet výrobu na stejné úrovni posílit marketing, vyvíjet nové výrobky a služby. Pokud by se firmy nepřipravily na variantu, kdy se zvýší DPH a spotřebitelská kupní síla by klesla, hrozilo by, že firmám klesne poptávka. Tím dojde ke snížení výroby a následně k propouštění zaměstnanců, dále ke snížení zisku a v nejhorším případě by v daném roce mohlo dojít i ke ztrátě. Firmy by pak měly velké obtíže se udržet na trhu a obstát v konkurenčním prostředí. Některé firmy se na zvýšení DPH připraví tak, že ceny svých výrobků a služeb sníží, takže z části ponесou zvýšení DPH firmy i spotřebitelé. Firmy tak

docílí toho, že o dané výrobky či služby bude takřka stejná poptávka před zvýšením DPH, protože se konečná cena výrobku téměř nezvýší. Firmy se budou muset vyrovnat se zátěží, kterou na sebe vezmou, ať už nižším ziskem, ale hlavně v hledání rezerv v nákladech. Úspory v nákladech mohou hledat jak v nákupu materiálu, tak ve mzdách, energiích, lepším využitím dané technologie, a v dalších položkách.

Jestliže firmy nebudou reagovat na zvýšené DPH, mohou se dostat do situace, kdy budou muset opustit trh v ČR a hledat odbytiště pro své výrobky v zahraničí. Pokud, ale v zahraničí neuspějí, bude jim hrozit v lepším případě snížení výroby a v horším případě ukončení činnosti firmy. V obou případech by muselo dojít ke snížení počtu zaměstnanců, což by mělo špatný vliv na stát, a to nejen proto, že by zaměstnanci a zaměstnavatelé neodváděli zdravotní a sociální pojištění a daně státu, ale ještě by byl stát nucen těmito nezaměstnaným vyplácet podpory v nezaměstnanosti a další sociální dávky. Tito nezaměstnaní by méně nakupovali, protože by neměli finanční prostředky na nákup výrobků a služeb, a k tomu by ještě docházelo k propadu ve výběru DPH. Tím by opět musely firmy na trhu reagovat na stoupající nezaměstnanost. Na jedné straně by státu klesly příjmy (nižší výběr v pojistném a daní, ať už DPH nebo daň příjmů fyzických a právnických osob) a na druhé straně by stát měl vyšší výdaje na podpory v nezaměstnanosti a na další sociální dávky. Také v této situaci by stát, stejně jako spotřebitelé, méně utrácel a snažil by se šetřit všude, kde je to jen trochu možné. Stát má mandatorní výdaje, jako jsou například výplaty starobních důchodů, rodičovského příspěvku, příspěvků na péči aj., které jsou dané, a nemůže je snížit. Dále existují výdaje státu, které omezit lze, jako jsou různé dotace, výdaje do infrastruktury a podobně. Pokud by stát snížil například výdaje na výstavbu a údržbu silnic a dálnic, opět by došlo k velkým problémům u firem. Firmy by měly méně zakázek a hrozilo by jim opětovné omezení výroby nebo ukončení činnosti.

Je otázkou, zda zvýšení DPH na 17,5 % postačí na výpadek ve výběru sociálního pojištění. Jeden z prvotních návrhů vlády bylo zvýšení DPH na 19 %, jak doporučoval PES. V následující tabulce č. 26 je znázorněno, jak vysokou DPH mají některé evropské státy.

Tabulka 26: Sazby DPH v jednotlivých zemích EU

Země	Základní sazba DPH	Snížená sazba DPH
Belgie	21,0 %	6,0 %, 12,0 %
Bulharsko	20,0 %	7,0 %
Česká republika	20,0 %	14,0 %
Dánsko	25,0 %	-
Estonsko	20,0 %	9,0 %
Finsko	23,0 %	9,0 %, 13,0 %
Francie	19,6 %	2,1 %, 5,5 %, 7,0 %
Irsko	21,0 %	4,8%, 9,0%, 13,5%
Itálie	21,0 %	4,0 %, 10,0%
Kypr	15,0 %	5,0 %, 8,0%
Litva	21,0 %	5,0 %, 9,0 %
Lotyšsko	22,0 %	12,0 %
Lucembursko	15,0 %	3,0 %, 6,0 %, 12,0 %
Maďarsko	25,0 %	5,0 %, 18,0%
Malta	18,0 %	5,0%, 7,0 %
Německo	19,0 %	7,0 %
Nizozemí	19,0 %	6,0 %
Polsko	23,0 %	5,0 %, 8,0 %
Portugalsko	23,0 %	6,0 %, 13,0 %, 10,0 %
Rakousko	20,0 %	10,0 %, 12,0 %
Rakousko – Jungholz a Mittelberg	19,0 %	10,0 %, 12,0 %
Rumunsko	24,0 %	5,0 %, 9,0 %
Řecko	23,0 %	13,0 %, 6,5 %
Slovensko	20,0 %	10,0 %
Slovinsko	20,0 %	8,5 %
Španělsko	18,0 %	8,0 %
Švédsko	25,0 %	6,0 %, 12,0 %
Velká Británie	20,0 %	5,0 %

Zdroj: Daňový portál, Základní informace [online], [vid 2012-02-20, 7:03], dostupné z:

http://adiszes.mfcr/adistc/adis/idpr_pub/izes/izes.faces

Po jednání koaliční devítky se vláda na konec rozhodla sjednotit DPH na 17,5 %. Velmi bude záležet na tom, jak se zachovají spotřebitelé, ale také hlavně to, jak na situaci zareagují firmy. Jak už víme, v předešlých letech byl každoroční schodek ve výběru sociálního pojištění cca 30 miliard Kč. To se přitom odvádělo z hrubých mezd 28 % do I. pilíře, od spuštění druhého pilíře to bude pouze odvod ve výši 25 % z hrubých mezd. Dalším výdajem vlády, který omezí vynakládání finančních prostředků na dotace nebo výstavbu nových dálnic, je zvýšení státního příspěvku na penzijní připojištění ve III. pilíři ze současných maximálních 150 Kč měsíčně na 230 Kč měsíčně od roku 2013. Pro podporu dobrovolného spoření na stáří je to určitě dobrý krok vlády, ale na druhou stranu to zavazuje stát, aby každý rok vyplácel ze státního rozpočtu o několik miliard korun ročně navíc. Například, kdyby pouze 1 500 000 účastníků ve III. pilíři využilo maximální státní příspěvek ve výši 230 Kč měsíčně, tak za jeden kalendářní rok by stát musel vyplatit těmto 1 500 000 účastníkům, 4,14 miliard korun, což jsou určitě nemalé finanční prostředky.

5.2 Dopady důchodové reformy na makroekonomické prostředí firmy podle návrhu PES

U tohoto návrhu by byl ještě větší propad ve výběru sociálního pojištění do I. důchodového pilíře než u vládního návrhu. PES navrhoval snížit pojistné do I. důchodového pilíře o 8 % a nahradit tento výpadek sjednocením DPH na 19 %, bez jakékoliv výjimky. Pojistné, které by se odvádělo z hrubé mzdy, by bylo 23 % a z nichž by šlo 20 % do I. důchodového pilíře a 3 % do II. důchodového pilíře. Tento návrh by měl pozitivní dopad na firmy, a to ten, že by se zlevnila pracovní síla, a tím by firmy byly více konkurenceschopnější. Na druhou stranu by došlo ke zvýšení DPH na 19 %, a tím ke zdražení většiny výrobků a služeb. Opět by tu hrozila podobná situace jako u vládního návrhu, kdy by mohly firmy omezovat výrobu a služby a v krajním případě dokonce zaniknout.

Pozitivum tohoto návrhu je spatřováno v tom, že by se firmám ihned snížily náklady na pracovní sílu snížením odvodu o 5 % z hrubých mezd na sociální pojištění. Firmy by samy nemusely hledat úsporná opatření ve snižování nákladů, a to by mělo zlevnit výrobky a služby. Výrobky a služby by bez DPH mohly být levnější než před spuštěním důchodové reformy podle návrhu PES.

Dalším návrhem PES je podpora státu rodin s dětmi, a to především v oblasti daní a služeb s rodinou spojených. Tento návrh by zvýšil poptávku po výrobcích a službách. Rodiny s dětmi by více utrácely díky daňovým výhodám. Dalším přínosem pro firmy by bylo, že pokud by došlo ke zvýšení porodnosti, bylo by v budoucnu na českém trhu více spotřebitelů, a právě tím by se pravděpodobně zvýšila poptávka po výrobcích a službách. Dále PES navrhuje II. důchodový povinný pilíř, jenž by zajistil větší kupní sílu seniorů, právě pro svoji povinnost, a právě proto by podpořil poptávku po službách a výrobcích. Na firmy by to mělo pozitivní vliv, protože by mohly zvýšit i výrobu a rozsah služeb. Samozřejmě také záleží na spotřebitelích, zda by veškerý svůj důchod spotřebovávali anebo část důchodu spořili.

5.3 Dopady důchodové reformy na makroekonomické prostředí firmy podle návrhu opoziční strany

Jedním z návrhů opoziční strany je ponechání současné výše výměru příspěvku do sociálního pojištění, tedy na úrovni 28 %, dále strana nesouhlasí se zavedením II. důchodového pilíře. Tento návrh by se firmám v současné době téměř nedotkl. Horší by mohla být situace v budoucnu, kdy by stát musel vydávat ze státního rozpočtu neustále větší a větší množství prostředků na starobní důchody nebo by stát musel zvýšit odvody na sociálním pojištění. Stát by byl opět nucen začít šetřit, a tím by firmy dostávaly méně státních zakázek nebo by se jim prodražila pracovní síla díky zvýšenému odvodu na sociální pojištění, čímž by na trhu vznikl problém obstát před konkurencí nejen českou, ale hlavně zahraniční. Pokud by se zdražila pracovní síla, díky zvýšenému odvodu na sociální pojištění, zahraniční firmy, které u nás vlastní provozovny, by určitě zvažovaly

odchod z ČR do zahraničí, kde by neměly takové náklady na pracovní sílu. Tento krok by mohly učinit i některé čistě české firmy.

Jestliže by se nezvýšil odvod na sociální pojištění a stát by přerozděloval starobním důchodcům jen tolik, kolik vybere od zaměstnavatelů a zaměstnanců, tak by průměrná výše starobního důchodu k průměrné hrubé mzdě byla nižší než v současnosti. To by mělo za následek nižší poptávku seniorů po zboží a službách. Již dnes víme, že náš stát je několik posledních let ve schodku ve výběru na sociální pojištění, a to cca 30 miliard a podle propočtů PES a vlády ČR lze předpokládat, že pokud by se nespustila důchodová reforma podle návrhu vlády ČR anebo podle návrhu PES, bude se tento schodek do budoucna nadále zvyšovat.

Těžko si lze představit, že stát bude do nekonečna schodek ve výběru sociálního pojištění dotovat z jiných příjmů státního rozpočtu. Určitou dobu to jistě možné je, ale je to na úkor jiných oblastí jako jsou např. zdravotnictví, školství, podpory politiky zaměstnanosti, dopravy a jiných oblastí. Ani vydávání státních dluhopisů není řešením schodku ve výběru důchodového pojištění, protože také nevytváří dlouhodobě udržitelnou situaci.

Dalším návrhem opoziční strany je motivovat zaměstnavatele na přispívání do penzijních fondů svým zaměstnancům. V návrhu není uvedeno, jakým způsobem by se to v praxi mělo provádět. Jednou z možností je zvýšení odvodu na sociální pojištění, které by ale znamenalo další náklady na pracovní sílu, což by firmám určitě neprospělo. Již dnes firmy mají vysoké náklady na své zaměstnance, odvádějí za zaměstnance 34 % z hrubé mzdy na sociální a zdravotní pojištění. Další zatížení firem by znamenalo zdražení výrobků a služeb. Pokud by zaměstnavatel při přispívání zaměstnanci na penzijní připojištění mohl tento příspěvek odečíst z daní, tak by to bylo pro firmy méně bolestné. Existují ale na trhu firmy, které odvádějí minimální nebo žádné daně, protože se jim nedaří vytvořit zisk. Pro tyto firmy by tento odečet nebyl výhodný.

Opoziční strana také navrhuje vytvoření rezervního fondu ze zdrojů příjmů z privatizace. Tento návrh je pozitivní pro firmy, protože by je více nezatížil, ať daňově či na odvodech na sociální pojištění, a stát by nemusel vydávat ze státního rozpočtu více, než vybere na sociálním pojištění. Stát by mohl minimálně ve stejné výši zadávat zakázky firmám. Problém ale nastává v tom, že tento návrh na vytvoření rezervního fondu, který má být tvořen z příjmu privatizace státních a polostátních podniků, je jen krátkodobým řešením, protože stát už nevlastní tolik státních podniků, které by mohl zprivatizovat.

Návrhy opoziční strany se sice v současné době zásadně negativně nepromítají na prostředí firem, ale z dlouhodobého hlediska jsou pro firmy velice rizikové, protože zatěžují pouze stát a zaměstnavatele. Zaměstnanec se téměř vůbec nepodílí na důchodové reformě. Návrhy opoziční strany vidím jako nejvíce rizikový z pohledu dopadů na firmy.

Závěr

Práce měla za cíl nalezení odpovědí na následující otázky:

1. Jaký je současný stav důchodového systému v České republice?
2. Je v České republice nutná důchodová reforma?
3. Jaké existují návrhy na nový důchodový systém?
4. Který z návrhů je nejlépe realizovatelný a přínosný?

Současný důchodový systém je založen ve velké míře na příjmech ze státních prostředků a občané se sami zapojují pouze minimálně, a to ve III. pilíři s penzijním připojištěním se státním příspěvkem. V tomto pilíři je sice velké množství účastníků, ale průměrný měsíční vklad účastníka penzijního připojištění je nízký a budoucí starobní důchodci se v penzi nadále nejvíce spoléhají na příjmy od státu. Příčinou těchto nízkých vkladů je, že průměrné zhodnocení prostředků jednotlivých penzijních fondů je malé, většina účastníků tedy vkládá pouze takové částky, při kterých má nárok na státní příspěvek. Proto není motivující vkládat vyšší částky. Nízké zhodnocení prostředků je zapříčiněno tím, že není oddělen majetek akcionářů od majetku účastníků, a také tím, že penzijní fondy mají ze zákona povinnost mít kladné nebo minimálně nulové zhodnocení.

Analýzou důchodového systému ČR došla diplomová práce k závěru, že tento systém je již neudržitelný, protože je schodkový. Jednou z příčin je nízká porodnost za posledních dvacet let a také se snižuje poměr ekonomicky aktivních lidí ku starobním důchodcům. Také se díky prodloužení délky života zvětšuje období, v kterém občan pobírá starobní důchod. Pokud je tedy kladena otázka, zda je nutná důchodová reforma v ČR, zní odpověď jednoznačně ano, protože není možné neustále vyplácet více prostředků, než je do systému vkládáno.

V ČR se vyskytuje několik návrhů na důchodovou reformu. V práci se zaměřuji na vládní návrh, dále pak na odborný návrh PES a na alternativní návrh opoziční ČSSD. Záměrem vlády je vytvoření II. důchodového pilíře, který se po koaličních jednáních stal

dobrovolným. Dále vláda postupně prodlužuje věkovou hranici pro odchod do starobního důchodu a zvyšuje maximální možné státní příspěvky na penzijní připojištění, čímž chce motivovat občany k vkládání vyšších částek do penzijního připojištění.

Návrh PES doporučuje také vytvoření II. důchodového pilíře, který má být bezpodmínečně povinný. To má zajistit důchodovému systému větší příjem financí z privátních zdrojů. Občané jsou tedy nuceni spoléhat se také na sebe a ne pouze na stát. Jedním z doporučení PES je nadále pokračovat v postupném zvyšování důchodového věku stávajícím tempem (u žen dočasné urychlení tempa růstu věkové hranice na 6 měsíců za rok do doby, než jejich věková hranice dosáhne shodné úrovně s muži). PES dále doporučuje snížení sociálně-pojistné sazby na 23 %, které bude kompenzovat fiskálně sjednocením sazeb DPH na úrovni 19 %. Z těchto daňových zdrojů zamýšlí hradit pojistné na financování náhradních dob pojištění. PES má v plánu pravidelně aktualizovat definici invalidity, protože dochází ke zvyšování věkových hranic, k pokrokům lékařské vědy a ke změnám na trhu práce. V neposlední řadě PES podporuje zvýšení pomoci státu rodinám s dětmi, a to především v oblasti daní a služeb s rodinou spojených.

Návrh opoziční strany nedoporučuje vytvoření II. důchodového pilíře a prodlužování věku odchodu do starobního důchodu. Doporučuje zvýšit státní příspěvky na penzijní připojištění a motivovat zaměstnavatele i zaměstnance, aby vkládaly větší částky na penzijní připojištění. ČSSD zamýšlí vytvoření doplňkového penzijního fondu. Tento fond by sloužil k financování předčasných starobních důchodů pro zaměstnance, kteří vykonávali delší dobu těžkou fyzickou práci. ČSSD předkládá ještě mnoho dalších návrhů, ale nepopisuje způsob jejich realizace.

Podle mého názoru se návrh opoziční ČSSD projevuje jako málo propracovaný a ze všech tří popisovaných návrhů (vládní, PES, ČSSD) nejméně dotažený. Jako optimální se mi jeví návrh PES, kde je důchodová reforma propracovaná ze širšího pohledu. Vláda při sestavování důchodové reformy vycházela ze zprávy PES, ale po koaličních jednáních je vládní důchodová reforma v jiném znění, než jak ji předložila PES. Největší riziko

schválené důchodové reformy spatřuje práce v dobrovolném vstupu do II. pilíře, protože může nastat situace, kdy se do II. pilíře i přes snahy vlády zapojí minimum účastníků, a tím by se do důchodového systému nezapojil další možný zdroj financování. To by znamenalo velký neúspěch důchodové reformy. Věřím, že další úprava stávající důchodové reformy by stála za úvahu.

Jedním z cílů diplomové práce bylo upozornit na možné dopady reformy na makroekonomické prostředí firem. Návrhy důchodové reformy mohou způsobit zvýšení sazby DPH. Firmy se budou muset snažit hledat rezervy v nákladech, a pokud chtějí udržet výrobu na stejné úrovni, budou muset zapracovat na marketingu, vyvíjet nové výrobky a služby. Pokud by se firmy nepřipravily na zvýšení DPH, hrozilo by, že firmám klesne poptávka a následně dojde ke snížení výroby, k propouštění zaměstnanců, ke snížení zisku a v nejhorším případě by v daném roce mohlo dojít i ke ztrátě. Udržení na trhu a zachování se v konkurenčním prostředí by pak bylo velmi obtížné. Firmy se budou muset vyrovnat se zátěží, kterou na sebe vezmou, ať už nižším ziskem, ale hlavně v hledání rezerv v nákladech.

Jedním z návrhů důchodové reformy opoziční strany je ponechání výše sociálního pojištění na 28 % z hrubých mezd. Při tomto zachování nedochází ke zlevnění pracovní síly, jako by toho docílilo snížení sociálního pojištění na 23 % z hrubých mezd, které by mělo pozitivní dopad na trh práce a ekonomický růst.

Pokud by nedošlo k vytvoření II. důchodového pilíře, firmám by se v současné době tento návrh téměř nedotkl. V budoucnu by stát byl nucen začít šetřit, a tím by firmy dostávaly méně státních zakázek nebo by se prodražila pracovní síla díky zvýšenému odvodu na sociální pojištění a obstát před konkurencí by bylo těžší. Pokud by se zdražila pracovní síla, díky zvýšenému odvodu na sociální pojištění, zahraniční firmy, které u nás vlastní provozovny, by určitě zvažovaly odchod z ČR do zahraničí, kde by neměly takové náklady na pracovní sílu. Tento krok by mohly učinit i některé čistě české firmy. Jestliže by se

nezvýšil odvod na sociální pojištění a stát by přerozděloval starobním důchodcům jen tolik, kolik vybere od zaměstnavatelů a zaměstnanců, tak by průměrná výše starobního důchodu k průměrné hrubé mzdě byla nižší než v současnosti. To by mělo za následek nižší poptávku seniorů po zboží a službách.

Dalším návrhem je podpora státu rodin s dětmi, a to především v oblasti daní a služeb s rodinou spojených. Tento návrh by zvýšil poptávku po výrobcích a službách. Rodiny s dětmi by více utrácely díky daňovým výhodám. Dalším přínosem pro firmy by bylo, že pokud by došlo ke zvýšení porodnosti, bylo by v budoucnu na českém trhu více spotřebitelů, a právě tím by se pravděpodobně zvýšila poptávka po výrobcích a službách.

Diplomová práce ověřila tezi, že současný český důchodový systém nevyhovuje dnešním nárokům na tento systém.

Seznam použité literatury

Citace

ASOCIACE PENZIJNÍCH FONDŮ ČR. *Výroční zpráva asociace penzijních fondů ČR 2010* [online]. Praha: Asociace penzijních fondů ČR, 2011a [vid 2011-12-31, 12:03]. Dostupné z: http://publikace.apfcr.cz/2010/cz_verze.html

ASOCIACE PENZIJNÍCH FONDŮ ČR. *Výroční zpráva asociace penzijních fondů ČR 2010* [online]. Praha: Asociace penzijních fondů ČR, 2011 [vid 2011-12-04, 12:03]. Dostupné z: http://publikace.apfcr.cz/2010/img/graf/08a_1024.png

ASOCIACE PENZIJNÍCH FONDŮ ČR. *Výroční zpráva asociace penzijních fondů ČR 2010* [online]. Praha: Asociace penzijních fondů ČR, 2011 [vid 2011-12-04, 12:03]. Dostupné z: http://publikace.apfcr.cz/2010/img/graf/01_1024.png

ASOCIACE PENZIJNÍCH FONDŮ ČR. *Výroční zpráva asociace penzijních fondů ČR 2010* [online]. Praha: Asociace penzijních fondů ČR, 2011 [vid 2011-12-04, 12:03]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/zhodnoceni-prostredku-ucastniku.html>

BEZDĚK, V., et al. *Závěrečná zpráva PES* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010 [vid 2011-12-10, 14:08]. Dostupné z: <http://socialniporadce.mpsv.cz/cs/181>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Měnová statistika* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [vid 2012-02-15, 8:06]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/faq/jak_se_vyvijela_dvotydeni_repo_sazba_cnb.html

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Malá důchodová reforma v otázkách a odpovědích*. Praha: Česká správa sociálního zařízení, 2011a

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Sociální zabezpečení 2011*. 1. vyd. Praha: Česká správa sociálního zařízení, 2011b. ISBN 978-80-87039-24-3

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění 2010*. 1. vyd. Praha: ČSSZ, 2011. s. 9-10. ISBN 978-80-87039-25-0

ČESKÁ STRANA SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ. *Důchodová reforma ČSSD* [online]. Praha: ČSSD, 2011 [vid 2011-12-27, 10:03]. Dostupné z: <http://www.cssd.cz/data/files/duchody-0004.pdf>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka České republiky 2011* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2011 [vid 2011-12-04, 10:06]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/kapitola/0001-11-2010-0100>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Míra inflace* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2011 [vid 2011-12-31, 10:57]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Život cizinců v ČR*. Praha: Český statistický úřad, 2011. ISBN 978-80-250-2128-6

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Demografická ročenka ČR 2010* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2011 [vid 2012-02-14, 11:09]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/28003FC3F3/\\$File/401911rr01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/28003FC3F3/$File/401911rr01.pdf)

DAŇOVÝ PORTÁL. *Základní informace* [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2012 [vid 2012-02-20, 7:03], dostupné z: http://adiszes.mfcr/adistc/adis/idpr_pub/izes/izes.faces

INFORMAČNÍ CENTRUM VLÁDY. *Důchodová reforma: Nejčastější dotazy* [online]. Praha: ICV, 2011 [vid 2011-12-15, 23:05]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/duchodova-reforma/nejcastejsi-dotazy/>

KREBS, V., et al. *Solidarita a ekvivalence v sociálních systémech*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., 2009. ISBN 978-807416-044-8

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Upozornění MF na některé důležité termíny a lhůty týkající se důchodové reformy (tzv. II. a III. penzijního pilíře) – v návaznosti na nové právní předpisy publikované ve Sbírce zákonů dne 28. prosince 2011* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2012 [vid 2012-02-15, 19:03]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/duchodova_reforma_66979.html

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Popis důchodové reformy* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2012a [vid 2012-01-18, 10:45]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11970>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Důchodová kalkulačka* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2012 [vid 2012-01-27, 13:23]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2435>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Slovníček pojmů* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011 [vid 2011-10-30, 11:48]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/10465>

Národní pojištění – odborný měsíčník České správy sociálního zabezpečení., 2012. Předdůchody – dávky ze III. pilíře. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2012, roč. 43, č. 3. ISSN 0323-2395

POSLANECKÁ SNĚMOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zákon 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem* [online]. Praha: , 1994 [vid 2011-12-27, 11:03]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/dokumenty/zakon-o-penzijnim-pripojisti.html>

SNĚMOVNÍ TISK Č. 277. *Navrhované změny v oblasti důchodového pojištění: účinnost od 30. 9. 2011 a od 1. 1. 2012.* Praha: Poslanecká sněmovna České republiky, 2011 – nepublikováno

ODBOR 71. *Důchodová reforma* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011 [vid 2011-10-19, 13:05]. Dostupné z: <http://socialniporadce.mpsv.cz/cs/164>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Důchodová reforma: vláda schválila hlavní principy. 2010* [online]. Praha: Vláda České republiky, 2011 [vid 2011-11-07, 18:03]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/duchodova-reforma-vlada-schvalila-hlavni-principy--82869/>

VOŘÍŠEK, V. Takzvaný předčasný starobní důchod. *Národní pojištění – odborný měsíčník České správy sociálního zabezpečení.* Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2012, roč. 43, č. 2, s. 7-10. ISSN 0323-2395

Bibliografie

ACOCCELLA, N. *Foundation of Economic Policy, Value and Techniques*. Cambridge (Massachusetts): Cambridge University Press, 1998. ISBN 0521584078

KOLDINSKÁ, K. a M. ŠTEFKO. *Reflections on 20 years of social reform in central and Eastern Europe*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-15-5

KREBS, V., a kol. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-276-1

LOUŽEK, M. *Důchodová reforma – revoluce nebo evoluce?* Praha: Občanský institut, 2008. ISBN 978-80-86972-26-8

SCHNEIDER, O. *Protecting People While Enhancing Work Incentives: The Role of The Welfare System. In Czech Republic: Ageing and Employment Policies*. Paris: 2004. ISBN 92-64-01661-9

ŠTANGOVÁ, V. a P. TRÖSTER. *Vývojové trendy důchodových reforem v Evropě*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010. ISBN 978-80-87146-34-7

ZAIDI, M. A. *Well-being of older people in ageing societies*. Aldershot; Burlington: Ashgate, 2008. ISBN 978-0-7546-7596-9

..

Seznam příloh

Příloha 1: Důchodový věk pojištěnců narozených v období mezi lety 1936 až 1977

Příloha 1: Důchodový věk pojištěnců narozených v období mezi lety 1936 až 1977

Rok narození	Důchodový věk činí (roků+kalendářních měsíců) u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60+2	57+0	56+0	55+0	54+0	53+0
1937	60+4	57+0	56+0	55+0	54+0	53+0
1938	60+6	57+0	56+0	55+0	54+0	53+0
1939	60+8	57+4	56+0	55+0	54+0	53+0
1940	60+10	57+8	56+4	55+0	54+0	53+0
1941	61+0	58+0	56+8	55+4	54+0	53+0
1942	61+2	58+4	57+0	55+8	54+4	53+0
1943	61+4	58+8	57+4	56+0	54+8	53+4
1944	61+6	59+0	57+8	56+4	55+0	53+8
1945	61+8	59+4	58+0	56+8	55+4	54+0
1946	61+10	59+8	58+4	57+0	55+8	54+4
1947	62+0	60+0	58+8	57+4	56+0	54+8
1948	62+2	60+4	59+0	57+8	56+4	55+0
1949	62+4	60+8	59+4	58+0	56+8	55+4
1950	62+6	61+0	59+8	58+4	57+0	55+8
1951	62+8	61+4	60+0	58+8	57+4	56+0
1952	62+10	61+8	60+4	59+0	57+8	56+4
1953	63+0	62+0	60+8	59+4	58+0	56+8
1954	63+2	62+4	61+0	59+8	58+4	57+0
1955	63+4	62+8	61+4	60+0	58+8	57+4
1956	63+6	63+2	61+8	60+4	59+0	57+8
1957	63+8	63+8	62+2	60+8	59+4	58+0
1958	63+10	63+10	62+8	61+2	59+8	58+4
1959	64+0	64+0	63+2	61+8	60+2	58+8
1960	64+2	64+2	63+8	62+2	60+8	59+2
1961	64+4	64+4	64+2	62+8	61+2	59+8
1962	64+6	64+6	64+6	63+2	61+8	60+2
1963	64+8	64+8	64+8	63+8	62+2	60+8
1964	64+10	64+10	64+10	64+2	62+8	61+2

1965	65+0	65+0	65+0	64+8	63+2	61+8
1966	65+2	65+2	65+2	65+2	63+8	62+2
1967	65+4	65+4	65+4	65+4	64+2	62+8
1968	65+6	65+6	65+6	65+6	64+8	63+2
1969	65+8	65+8	65+8	65+8	65+2	63+8
1970	65+10	65+10	65+10	65+10	65+8	64+2
1971	66+0	66+0	66+0	66+0	66+0	64+8
1972	66+2	66+2	66+2	66+2	66+2	65+2
1973	66+4	66+4	66+4	66+4	66+4	65+8
1974	66+6	66+6	66+6	66+6	66+6	66+2
1975	66+8	66+8	66+8	66+8	66+8	66+8
1976	66+10	66+10	66+10	66+10	66+10	66+10
1977	67+0	67+0	67+0	67+0	67+0	67+0

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, Malá důchodová reforma v otázkách a odpovědích, informační leták ČSSZ